
ONDERZOEKS RAPPORT

**Welke aspecten van de reputatie van
landelijke politieke partijen zijn
bruikbaar voor de campagne van de
gemeenteraadsverkiezingen van 2018?**

Niels van Velde & Lennard van Bokhoven
In opdracht van CDA-fractie Ede
Christelijke Hogeschool Ede
Juni 2017, Ede (gld)

INHOUDSOPGAVE

<i>VAN DE AUTEURS</i>	5
<i>VOORWOORD</i>	6
<i>SAMENVATTING</i>	7
<i>SUMMARY</i>	8
HOOFDSTUK 1. INLEIDING	9
1.1 <i>AANLEIDING</i>	9
1.2 <i>ORGANISATIECONTEXT</i>	11
1.3 <i>PROBLEEMBESCHRIJVING</i>	13
1.4 <i>BEGRIPSAFBAKENING</i>	15
HOOFDSTUK 2. LITERATUURSTUDIE	17
2.1 <i>DE KUNST VAN HET KIEZEN</i>	17
2.2 <i>EEN SCHUIVENDE VISIE</i>	19
HOOFDSTUK 3. METHODE	21
3.1 <i>POPULATIE EN STEEKPROEF</i>	21
3.2 <i>RESPONS EN NON-RESPONS</i>	23
3.3 <i>MEETINSTRUMENTEN</i>	23
3.4 <i>DATAVERZAMELING & ANALYSEMETHODE</i>	24
HOOFDSTUK 4. RESULTATEN	25
4.1 <i>DEELVRAAG 1</i>	25
4.2 <i>DEELVRAAG 2</i>	31
4.3 <i>DEELVRAAG 3</i>	37
4.4 <i>BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT</i>	41
HOOFDSTUK 5. CONCLUSIES	42
5.1 <i>CONCLUSIE DEELVRAAG 1</i>	42
5.2 <i>CONCLUSIE DEELVRAAG 2</i>	45
5.3 <i>CONCLUSIE DEELVRAAG 3</i>	46
5.4 <i>CONCLUSIE HOOFDVRAAG</i>	46
5.5 <i>AANBEVELINGEN</i>	
HOOFDSTUK 6. REFLECTIE	47
6.1 <i>REFLECTIE LENNARD</i>	47
6.2 <i>REFLECTIE NIELS</i>	50
BIJLAGEN	53

VAN DE AUTEURS

**Niels
van Velde**

Schrijven, design, organiseren en presenteren. Daar krijg ik nooit genoeg van! Ik

houd me bezig met de verschillende disciplines van het vak. Als student probeer ik zoveel mogelijk ervaring op te doen, om zo breed mogelijk opgeleid het werkveld te betreden. Verder speelt het maken van communicatieplannen en het adviseren over communicatievraagstukken een belangrijke rol in mijn werk. Naast mijn opleiding ben ik werkzaam bij NavyMedia. Hier ben ik verantwoordelijk voor het ontwerp en uitvoering van communicatieproducten zoals branding, storytelling, corporate-video's, huisstijl drukwerk en websites. Meer informatie of voorbeelden van mijn werk zijn te vinden via www.nielsvanvelde.nl.

**Lennard van
Bokhoven**

Kom maar op met die uitdaging! In dit vak zijn we elke dag bezig met onderzoeken,

schakelen, vernieuwen en dan cirkelen we terug naar onderzoeken. Onderzoeken wat we moeten doen, dan schakelen door een nieuwe mindset aan te nemen en deze op een nieuwe manier in praktijk te brengen. Die beweging in organisaties, in de maatschappij en ook binnen dit vak is wat mij elke dag motiveert. Het is een hele uitdaging om altijd op de hoogte te blijven en steeds te blijven vernieuwen maar dat is juist waar we het meeste leren en de meest cruciale rol invullen. Naast mijn studie ben ik werkzaam als freelancer voor verschillende organisaties. Daarbij ben ik bezig met corporate branding, social media en video-ontwikkeling.

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat wij in opdracht van de Edese CDA-fractievoorzitter hebben uitgevoerd. Met dit onderzoek hopen wij de heer Van der Schans beter zicht te geven op de invloed van de landelijke politieke partij, tijdens de aankomende verkiezingen voor de gemeenteraad. Tevens dient dit onderzoek als project voor de studie Communicatie die wij beiden aan de Christelijke Hogeschool Ede volgen.

Van februari tot juli 2017 hebben wij gewerkt aan de formulering, uitvoering en analyse van deze onderzoeksopdracht. Daarbij hadden we de taak om zelf met een voorstel te komen, een opdrachtgever te enthousiasmeren en de uitvoering en verantwoording te verzorgen. Kortom, een sprong in het diepe. In deze periode hebben we veel feedback ontvangen en hebben we ons voorstel meerdere malen bijgeschaafd.

In dit voorwoord willen we dan ook graag een aantal mensen bedanken die hebben bijgedragen aan ons proces. Allereerst gaat onze dank uit naar de heer Van der Schans voor zijn opdrachtgeverschap en de hulp bij het formuleren van een maatschappelijk relevant onderzoeksvoorstel.

We hebben veel steun, coaching en inspiratie gekregen van onze begeleider, Jeroen van

der Zeeuw. Bij hem konden we altijd terecht met vragen, voor opmerkingen, feedback of simpelweg voor een kop koffie. Hans Havinga willen we bedanken voor zijn scherpe blik op hoofd- en deelvragen en Marcel Catsburg voor zijn onverwoestbare enthousiasme en de persoonlijke begeleiding.

Ook spraken we met een voormalig verslaggever, voorlichter en Kamerlid van het CDA. Tegenwoordig werkzaam bij zijn eigen bureau in communicatie en Public Affairs: Jan Schinkelshoek. Hem willen we danken voor zijn hartelijke ontvangst en zijn volledige en genuanceerde antwoorden. Ook gaat onze dank uit naar Marc Chavannes, voormalig politiek redacteur, correspondent in Londen, Parijs en Washington, politiek columnist en hoogleraar journalistiek in Groningen. Nu is hij werkzaam als correspondent Politiek voor De Correspondent.

Voor ons was het een leuk en leerzaam proces. We hopen met dit onderzoeksrapport een bijdrage te leveren aan het politieke en daarmee maatschappelijke speelveld. Wij wensen u veel leesplezier!

Lennard van Bokhoven
Niels van Velde

SAMENVATTING

[NEDERLANDS]

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de heer Van der Schans van het CDA Ede. Hiermee hopen we bij te dragen aan het vraagstukken omtrent de relatie tussen landelijke en lokale politiek. Om zowel een bruikbaar advies als een goed onderzoek te doen, gaan wij uit van de volgende hoofdvraag: *Welke aspecten van de reputatie van landelijke politieke partijen zijn bruikbaar voor de campagne van de gemeenteraadsverkiezingen van 2018?* In de deelvragen kijken we naar drie verschillende aspecten die helpen deze vraag te beantwoorden. Dat zijn: Hoe is de reputatie van een politieke partij opgebouwd? Wat is de invloed van de reputatie van een landelijke partij op haar lokale tegenhanger? En wat zou Edese stemmers motiveren om op gemeenteniveau wel of niet af te wijken van zijn of haar landelijke stem?

Intensief deskresearch wijst uit dat de reputatie van een partij wordt bepaald door zeven factoren: leiderschap, financieel succes, kwaliteit van producten en diensten, werkgeverschap, maatschappelijke betrokkenheid en emotional appeal. Leiderschap is hiervan de meest essentiële.

Interviews met de experts Marc Chavannes (De Correspondent) en Jan Schinkelshoek (Schinkelshoek & Verhoog) wezen, in samspraak met kwantitatief onderzoek, uit op welke manier de landelijke partij invloed heeft op haar lokale tegenhanger. Moeilijker te bepalen is hoe groot die invloed is. Van grote invloed zijn: gedrag bij de kabinetsformatie, aanwezigheid en zichtbaarheid op lokaal niveau en een onevenwichtige verhouding tussen de landelijke en lokale politiek, die lang niet altijd het juiste beeld afgeeft. Ook is er geen vanzelfsprekendheid meer in herhaalstemmen aangezien mensen veel in-

dividueel en op meer momenten hun stem bepalen. 71% van de respondenten geeft aan van plan te zijn om op dezelfde partij te stemmen. 28% zegt dat niet van plan te zijn, waarvan 14% aangeeft dat de reden daartoe het verschil in prioriteiten tussen lokale en landelijke verkiezingen is.

Wanneer het landelijk goed gaat met een partij, kan een lokale partij het beste proberen mee te liften. Een landelijke lijsttrekker zou daarbij een campagne-asset kunnen zijn. Gaat het niet goed dan is het beter om je te distantiëren en een lokale koers te benadrukken.

Kwantitatief onderzoek wijst uit dat mensen veel verschillende redenen noemen om wel of niet af te wijken van hun landelijke stemgedrag. Van invloed zijn vertrouwen, normen en waarden, standpunten in het algemeen en geloofsovertuiging. 7 van de 39 Edese respondenten gaven aan dat hun prioriteiten lokaal anders lagen dan landelijk. De lokale politiek vertegenwoordigt hen beter op de volgende onderwerpen: klimaat & milieu, lokale economie, studentenvoorzieningen en zorg. Onderwerpen voor de landelijke politiek zijn volgens de Edese respondenten: budgetten voor ontwikkelingssamenwerking, bevorderen van gelijkheid tussen man en vrouw, de koopkracht van burgers, immigratiebeleid, het terugdringen van de CO₂-uitstoot en de werkloosheid, het stimuleren van de landbouwsector en de subsidies voor studentenvoorzieningen. Lokaal zijn dat: stimulerend beleid voor ondernemers, huisvesting en integratie van vluchtelingen, subsidie voor cultuurbehoud en monumentenzorg, de veiligheid op straat, sociale voorzieningen voor senioren en aandacht aan bijstandsgesinnen.

SUMMARY

[ENGLISH]

This research was first initiated after we spoke to the leader of the local Christian Democratic Party in Ede: Jan Pieter van der Schans. When local elections are held, it can be hard for local parties to duplicate the number of votes during a Parliament-election. That raised the question: what's the relationship between local and nationwide politics? What influence does a nationwide party have on it's local name-bearing party? To get both a good advice and a research that would help the local party, the ultimate question became: *Which aspects of the reputation of a nationwide party are useful in the campaign for the local elections in 2018?* In the sub questions the study reflects on what the reputation of a political party consists of. What is the direct influence a nationwide party has on its local counterpart? And why would voters in Ede (the Netherlands) repeat or would not repeat their nationwide vote during local elections?

The first question is answered by a desk research. The reputation of a political party consists of seven parts: leadership, financial success, quality of goods and services, employership, social awareness and emotional appeal. Of these parts, leadership is the most important one.

The second question we answered by quantitative research and calling in two experts for their knowledge of the political landscape. We interviewed Marc Chavannes (De Correspondent) and Jan Schinkelshoek (Schinkelshoek & Verhoog). They explained that a nationwide party does have a lot of influence on its local successor. However, it is rather difficult to pinpoint how big that influence really is. There is a lot to consider: how the nationwide party behaves during the formation of a new government, visibility of the local party

on a local scale and an imbalanced relationship between nationwide and local politics. People vote more individually and determine their vote again for each election. Therefore, it cannot be concluded that people vote the same during national and local elections.

71% of respondents say they will vote for the same party. 28% say they won't. Half of those people say that's because their local priorities differ from nationwide priorities. For certain is that a local party should always take into account nationwide successes. The leader of the national party could be an asset in the local campagne. Then again, if the nationwide popularity is declining, it's best to create distance and focus on a local strategy.

The results of an extensive survey showed a lot of reasons why people would or wouldn't change their vote on a local level. The topics that were most important for this decision are: trust, norms and values, general ideas of a party and faith. 7 out of 39 respondents said they have different priorities on a local or nationwide scale.

Respondents say that local politics do a better job representing them on the issues of climate, local economics, student facilities and healthcare. They also stated that nationwide politics must take care of development aid, equality between the sexes, purchasing power, immigration policies, pushing back on CO₂-emissions and the unemployment rate. Respondents think that for local politics the parties should focus on small business owners, housing and integration for refugees, subsidizing cultural and monumental preservation, preserving safety on the streets, social security for seniors and assist families in economic hardship.

HOOFDSTUK 1.

INLEIDING

1.1 | AANLEIDING

Op 15 maart ging Nederland naar de stembus. De Tweede Kamerverkiezingen van 2017, de daaropvolgende formatiebesprekingen en de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018: Dat biedt de context voor ons onderzoek. Sommige partijen genoten een positieve dynamiek, anderen werden afgerekend en leden een historisch verlies. Daarom vroegen wij ons af: Welke aspecten van de reputatie van landelijke politieke partijen zijn bruikbaar voor de campagne van de gemeenteraadsverkiezingen van 2018?

Deze vraag werd, samen met de vraag hoe een lokale fractie kan aansluiten bij landelijk succes, aan ons gesteld door de Edese CDA-fractievoorzitter Van der Schans. Om inzicht te krijgen in een mogelijk verband tussen landelijk en lokaal stemgedrag hebben we zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek toegepast, hierover leest u meer in Hoofdstuk 3: Methode.

Voor lokale politieke partijen is het van groot belang om te weten waarom mensen op een partij stemmen. Er wordt veel onder-

zoek gedaan naar de motivatie van mensen om een bepaalde stem uit te brengen. Het verband tussen de landelijke reputatie en lokale uitkomsten is echter nooit aangetoond. Ook motivaties om te herhaalstemmen zijn nauwelijks bekend.

Als een lokale partij er in slaagt om de kiezers die zich bij de Tweede Kamerverkiezingen voor het CDA hebben uitgesproken te binden aan de lokale CDA fractie, kan dit grote electorale winst opleveren. Ter indicatie: in Ede stemden in 10.661 stemgerechtigden op het CDA in de Kamer, dat is goed voor 14,7% van de Edese kiezers.^[1] In 2014, bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen waren dit 7.635 stemmen op het CDA. Opvallend genoeg ook 14,7% van de Edese kiezers, maar een verschil van ruim 3.000 stemmen.^[2] Reden genoeg om ons af te vragen: waarom stemden mensen niet opnieuw op het CDA? Druppelt het echt in de gemeente als het regent in Den Haag?

[1] ANP (2017) *Gemeente Ede – Eindstand*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <https://www.rtlnieuws.nl/verkiezingen?dnald=106&electionCode=TK17>

[2] Kiesraad (z.d.) *Verkiezingsuitslagen Gemeenteraad 2014 - Ede*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <http://www.verkiezingsuitslagen.nl/Na1918/Verkiezingsuitslagen.aspx?VerkiezingsTypeld=3>

**Als het regent in
Den Haag, dan
druppelt het in
de gemeente**

1.2 | ORGANISATIECONTEXT

In ons onderzoek richten we ons voornamelijk op het CDA, aangezien onze opdrachtgever deze partij vertegenwoordigt in de Edese fractie. Alhoewel de landelijke standpunten van het Christen-Democratisch Appèl niet altijd gelijk zijn aan de lokale fractie-standpunten biedt het voeren van de naam 'CDA' context en richting. De filosofie waarbij lokale fractieleden zich aansluiten komt dan ook overeen.

BESTUURDSPARTIJ

De in 1980, door middel van fusie, opgerichte partij is sindsdien in bijna alle kabinetten^[1] vertegenwoordigd geweest.^[2] De term 'bestuurderspartij' is dan ook niet uit de lucht gegrepen. Ook in Ede maakt de partij het imago van een bestuurderspartij waar, in het College van Burgemeester & Wethouders is de CDA-stemmer sinds lange tijd vertegenwoordigd.^[3] Ook burgemeester van der Knaap, die in september 2017 met pensioen zal gaan

en zijn opvolger, René Verhulst, zijn CDA'ers. De portefeuille Veiligheid is daarmee, naast de wethouder Vreugdenhils portefeuilles Arbeidsmarkt en Participatiewet, door het CDA vertegenwoordigd.^[4] Het voorzitterschap voor de gemeenteraad, een andere taak van een burgemeester, wordt over het algemeen niet als politiek invloedrijke functie betiteld.

BALKENENDE IV VALT

Na de val van het vierde kabinet Balkenende (2010) leed de partij een grote verkiezingsnederlaag. Een paar maanden eerder stemde Ede nog massaal op het CDA bij de gemeenteraadsverkiezingen (8.677 stemmen, met 7 zetels de grootste partij).^[5] Bij de landelijke verkiezingen (juni 2010) bleek de Edese steun alleen maar te groeien: 11.418 stemmen.^[6] Andere gemeenten lieten het afweten, de grootste partij van Nederland zag het zetelaantal kelderen van 41 naar 21 zetels. Opnieuw ging het CDA regeren, maar nog

geen twee jaar later viel het kabinet samen met de VVD en de gedoogsteun van de PVV (Rutte I). Kabinet-Rutte II bewees dat er ook zonder het CDA geformeerd kan worden.

FRACTIEVOORZITTER EDE

De CDA-fractie in Ede kiest qua standpunten haar eigen lijn. Sinds oktober 2015 is dat onder leiding van Jan Pieter van der Schans, toen 23 jaar, student, docent en sinds maart 2014 raadslid in Ede. “De verschillen die je

in Nederland ziet, komen in het groot terug in de gemeente Ede. Van grootstedelijke problemen tot uitdagingen in de agrarische sector in het buitengebied. Van christenen tot moslims en andersgelovigen. Van grote ambitieuze woningbouw- en infrastructuurplannen tot natuur en bosbeheer”, zo zegt hij zelf op de website van de lokale CDA-fractie^[7] Concrete standpunten van de lokale fractie zijn terug te vinden in het Verkiezingsprogramma 2014 -2018.^[8]

[1] Uitzondering waren: kabinet-Kok I (1994-1998), kabinet-Kok II (1998-2002) en kabinet-Rutte II (2012-2017 demissionair)

[2] Rijksoverheid (2017) *Kabinetten sinds 1945*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/regering/inhoud/over-de-regering/kabinetten-sinds-1945>

[3] Gemeente Ede (z.d.) Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <https://www.ede.nl/>

[4] Gemeente Ede (z.d.) *Wethouder Vreugdenhil*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <https://www.ede.nl/gemeente/bestuur-en-politiek/college-van-burgemeester-en-wethouders/wethouder-vreugdenhil/>

[5] Kiesraad (z.d.) *Verkiezingsuitslagen Gemeenteraad 2010 - Ede*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <http://www.verkiezingsuitslagen.nl/>

[6] Kiesraad (z.d.) *Verkiezingsuitslagen Tweede Kamer 2010 - Ede*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <http://www.verkiezingsuitslagen.nl/Na1918/Verkiezingsuitslagen.aspx?VerkiezingsTypeId=3>

[7] CDA Ede (z.d.) *Jan Pieter van der Schans*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <http://www.cda-ed.nl/jan-pieter-vd-schans/>

[8] CDA Ede (2013) *Verkiezingsprogramma 2014 -2018*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van <http://www.cda-ed.nl/cms/wp-content/uploads/2013/11/Verkiezingsprogramma-CDA-2014-20181.pdf>

1.3 | PROBLEEMBESCHRIJVING

Naar aanleiding van gesprekken met de heer Van der Schans en onze begeleiders vanuit de Christelijke Hogeschool Ede is uiteindelijk de volgende probleembeschrijving tot stand gekomen:

Voor het CDA Ede is het momenteel onduidelijk wat de beste manier is om herhaalstemmen te krijgen. Daarbij gaan we uit van de definitie: 'het principe dat mensen opnieuw op dezelfde partij stemmen als bij de voorgaande verkiezingen.' In dit geval respectievelijk de Tweede Kamerverkiezingen en de aankomende gemeenteraadsverkiezingen. Daarbij staan de volgende vragen centraal: kan de partij zich het beste achter haar landelijke partij scharen en zo profiteren van de landelijke reputatie? En, hoe kan een partij een eigen koers varen, volledig toegespitst en aangepast op de eigen gemeente? Om deze vragen te beantwoorden kijken we naar de invloed van de reputatie van landelijke partijen op lokale partijen. Dit betreft dus partijen die zowel bij de landelijke verkiezingen als bij de lokale verkiezingen vertegenwoordigd zijn.

DOEL

Het doel van dit onderzoek is inzicht geven in de relatie tussen landelijke en lokale partijen. We onderzoeken of er een verband is tussen lokaal en landelijk stemgedrag en wat ertoe bijdraagt dat mensen herhaalstemmen.

We kijken welke invloed de reputatie van de landelijke partij heeft op de lokale partij en welke elementen van de reputatie van het landelijke CDA bruikbaar zijn voor het CDA Ede. Zo hopen wij een bijdrage te kunnen leveren aan de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018.

VRAAGSTELLING

Om goed inzicht te krijgen in herhaalstemmen en het mogelijke verband in reputa-

tie tussen landelijke en lokale partijen is de hoofdvraag van dit onderzoek:

Welke aspecten van de reputatie van landelijke politieke partijen zijn bruikbaar voor de campagne van de gemeenteraadsverkiezingen van 2018?

Het antwoord op deze vraag laat ten eerste zien welke reputatie-relatie er is tussen de landelijke en lokale partijen. Ten tweede laat het antwoord zien welke aspecten onze opdrachtgever kan gebruiken voor de campagne gemeenteraadsverkiezingen 2018.

De hoofdvraag roept de volgende deelvragen op:

- ☐ Welke acties ondernemen landelijke politieke partijen om aan hun reputatie te bouwen?
- ☐ Welke invloed heeft de reputatie van een landelijke partij op de reputatie van een lokale partij?
- ☐ Wat motiveert de Edese kiezer om tijdens lokale verkiezingen wel of niet af te wijken van haar stemgedrag tijdens landelijke verkiezingen?

In het antwoord op de eerste deelvraag zien we hoe de reputatie van een politieke partij is opgebouwd. Dit is nodig om te kunnen adviseren welke elementen van de landelijke reputatie wellicht ook op lokaal niveau gebruikt kunnen worden.

De tweede deelvraag kijkt heel direct naar de relatie tussen landelijke en lokale politiek. Op basis van analyse van de antwoorden op deze deelvraag willen we beargumenteren hoe een lokale partij beïnvloed wordt door de reputatie van haar landelijke tegenhanger. Welke aspecten daar niet onder vallen en waarop een lokale strategie verwacht wordt, zijn ook onderdeel van dit onderzoek.

De derde deelvraag speelt in op de vraag die

veel lokale partijen hebben: hoe motiveren we de kiezers om opnieuw op dezelfde partij te stemmen? We kijken wat redenen zijn dat mensen wel of niet herhaalstemmen tijdens lokale verkiezingen.

Met de antwoorden op al deze vragen kunnen wij antwoord geven op de hoofdvraag en het CDA Ede adviseren over de te nemen route tijdens de campagne voor de lokale verkiezingen van 2018. Hoe combineer je de voordelen van de landelijke reputatie met de voordelen van een lokale strategie?

VERKIEZINGSUITSLAGEN

AANTAL STEMMEN CDA IN EDE

TK-2003

23.170

GR-2006

10.640

TK-2006

21.828

GR-2010

8.677

TK-2010

11.418

TK-2012

7.190

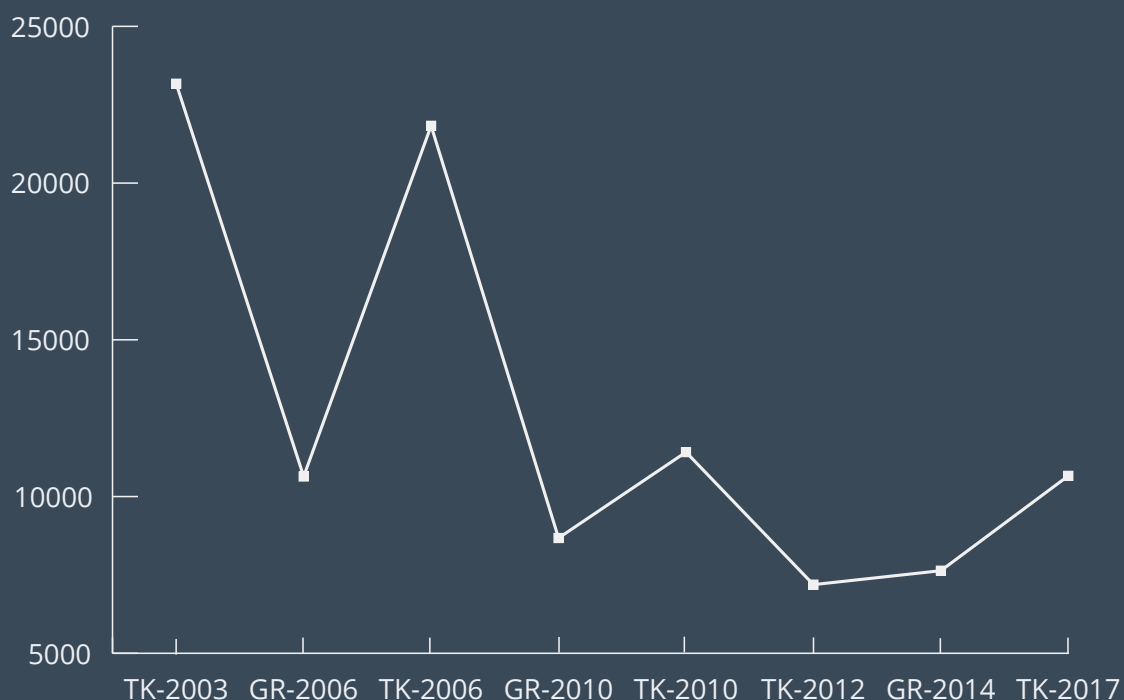
GR-2014

7.635

TK-2017

10.661

GRAFISCHE WEERGAVE

*Data: Kiesraad

1.4 | BEGRIPSAFBAKENING

Reputatie: Reputatie is het geheel van associaties die mensen hebben bij een bedrijf, product of begrip.

Herhaalstemmen: Het principe dat mensen opnieuw op dezelfde partij stemmen als bij de voorgaande verkiezingen. In dit geval respectievelijk de Tweede Kamerverkiezingen en de aankomende gemeenteraadsverkiezingen.

Lokale partijen: Partijen die in de betreffende gemeente vertegenwoordigd zijn. Binnen dit onderzoek richten we ons op partijen die zowel op landelijk als lokaal niveau vertegenwoordigd zijn. Daarom worden partijen die alleen lokaal bestaan buiten beschouwing gelaten.

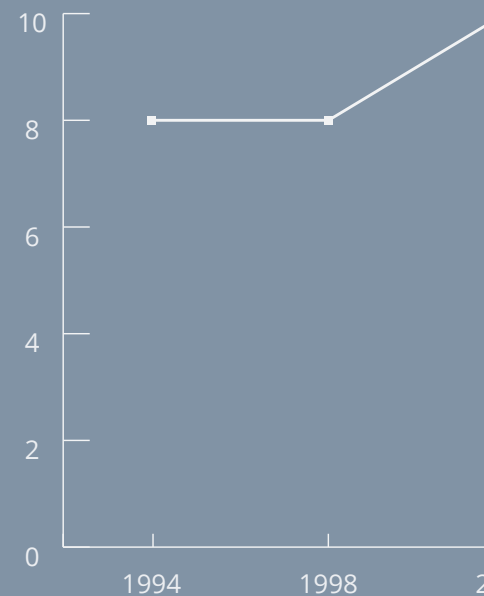
Kwantitatief onderzoek: Kwantitatief onderzoek probeert feiten te achterhalen, waarbij de resultaten vaak worden uitgedrukt in cijfers.

Kwalitatief onderzoek: Kwalitatief onderzoek is meer beschrijvend van aard en richt zich op interpretaties, ervaringen en betekenis. Kwalitatieve resultaten worden meestal weergegeven in woorden.

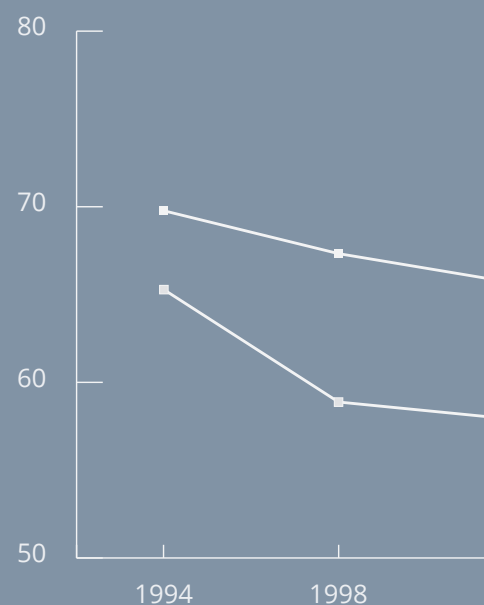
Stemgerechtigden: Inwoners van een gemeente, provincie, land of Unie van verschillende landen die op het moment van meten het recht hebben om te kiezen. In Nederland zijn de wettelijke vereisten voor het actief kiesrecht (een stem mogen uitbrengen) te vinden via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/wanneer-mag-ik-stemmen-bij-verkiezingen>.

Opkomstpercentage: het procentuele aantal mensen dat bij verkiezingen komt stemmen. Deze cijfers worden door het CBS per gemeente, per kieskring en landelijk gedocumenteerd.

VERKIEZINGEN AANTAL RAADS

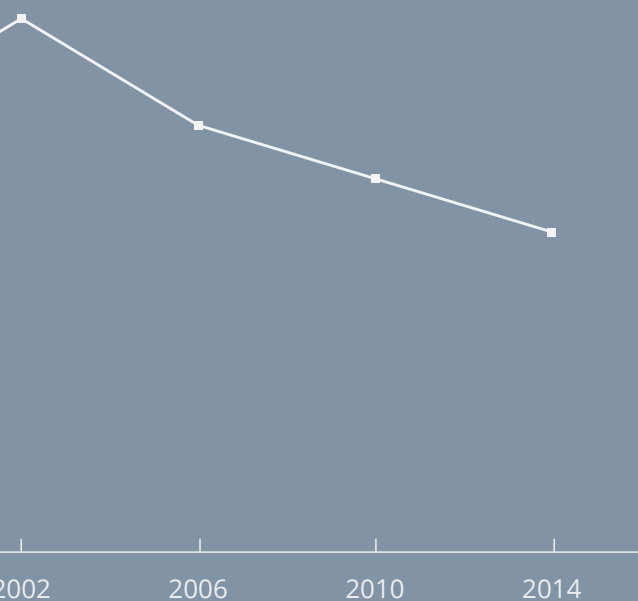

OPKOMSTPERCENTAGE

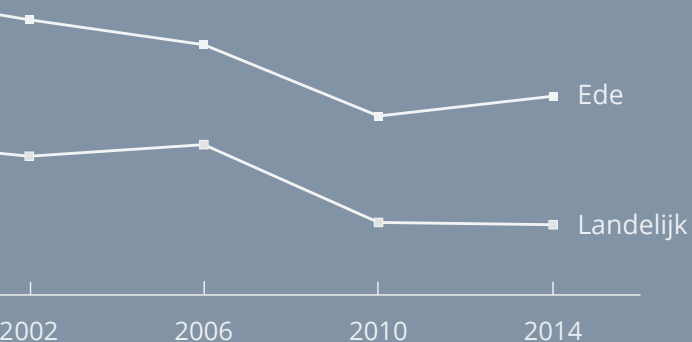
*Data: Kiesraad

INGSUITSLAGEN ZETELS - CDA EDE

Jaartal	Zetels
1994	8
1998	8
2002	10
2006	8
2010	7
2014	6

ENTAGE EDE

Jaartal	Ede	Landelijk
1994	69,77%	65,28%
1998	67,33%	58,88%
2002	65,67%	57,90%
2006	64,25%	58,56%
2010	60,19%	54,13%
2014	61,32%	54,00%

HOOFDSTUK 2.

LITERATUURSTUDIE

De literatuurstudie is uitgevoerd om de politieke context waarin dit onderzoek is uitgevoerd te schetsen, de relevante ontwikkelingen op dit gebied in kaart te brengen en om in een vroeg stadium te detecteren waarmee rekening diende te worden gehouden bij de uitvoering van dit onderzoek. Het jaarlijkse onderzoek dat wordt uitgevoerd door adviesbureau Edelman, de Edelman Trust Barometer, liegt er namelijk niet om: "Trust is in Crisis".^[1] Ondanks het feit dat het vertrouwen in de overheid niet zo hard daalde als het vertrouwen in andere instituties zoals media, kunnen we spreken van een vertrouwenscrisis. Het bureau maakt zich dan ook ernstig zorgen. Wij geloven dat, ook in een wereld van wantrouwen, het politieke speelveld groter is dan alleen dit segment. Er dieper in duiken was voor ons de enige weg. Het boek 'De kunst van het kiezen' van Marc Oosterhout, merkstrategen en mede-oprichter van reclamebureau N=5, heeft hierbij als leidraad gediend.^[2]

2.1 | DE KUNST VAN HET KIEZEN

"Elke partij kan de verkiezingen winnen." Dat is de conclusie waar schrijver Marc Oosterhout op uitkomt. Volgens hem is het Nederlandse politieke landschap onoverzichtelijk en zijn verkiezingsprogramma's nagenoeg inwisselbaar. Hij ziet dan ook maar één oplossing: partijen moeten op zoek gaan naar een duidelijke 'why'. Waarom doen ze wat ze doen?

PARTIJ EN PARTIJLEIDER

Zoals ook bij het vak Reputatiemanagement steeds terugkomt: beeldvorming, branding en positionering zijn alles als het op ondernemen aankomt. Hetzelfde geldt voor een politieke partij. Oosterhout ziet daarin twee

hoofdbestanddelen: Het merk van de partij zelf en het merk van de leider van de partij. Beiden moeten op orde zijn en niet in te grote mate van elkaar afhankelijk zijn. Dat levert namelijk bij vertrek van de leider een gat op binnen de partij, waarbij de voorbeelden van de SP na Marijnissen en het CDA na Balkenende te noemen zijn. Als positief voorbeeld noemt hij Apple, na het overlijden van Steve Jobs is het nog steeds een sterk merk.

WHY, HOW, WHAT

Het is duidelijk dat Oosterhout in zijn benadering weinig verschil ziet tussen commerciële merken en politieke partijen. En na het lezen van zijn schrijven moet je hem nageven

[1] Edelman (2017) *Edelman Trust Barometer 2017*. Geraadpleegd op 11 mei 2017, van <http://www.edelman.com/trust2017/>

[2] Meer informatie over dit boek: <http://uitgeverijlias.nl/boeken/de-kunst-van-het-kiezen/>

dat het geen gekke observatie is. Een merk blijft een merk, of het nu op een auto of op een partij wordt geplakt. Vandaar dat hij ook bij zijn beschrijving blijft denken in de termen van het klassieke Why, How en What, zoals Simon Sinek^[3] deze beschreef. Ook daar komt zijn roep om een scherpere 'why' vandaan. Wanneer een organisatie met 25 zeer directe concurrenten geen verschil kan maken in positionering, zal zij ten onder gaan. Hetzelfde geldt voor een politieke partij, wanneer zij zich niet kan onderscheiden van de rest, wat in het huidige politieke landschap überhaupt al een hele opgave is. Waar vroeger drie partijen de dienst uitmaakten (CDA, VVD en PVDA) zijn er in de loop van de jaren tal van kleinere partijen bijgekomen. Sommigen als echte 'one-issue' partijen, anderen als spelers die mensen een nieuw ideaal voorspiegelden, zoals bij D66 Hans van Mierlo dat deed.

THE BIG THREE

In het bedrijfsleven moeten grote bedrijven rekening houden met succesvolle startups die in hun sector opereren. Ook moeten zij soms accepteren dat een gedeelte van hun klanten wordt weggesnoept door deze kleinere bedrijven, die op een unieke manier de mensen kunnen bereiken. Hetzelfde is gebeurd in de politiek en ook daar kunnen kleine startup partijen spelers van formaat worden. De 'big three' kan net zo makkelijk winnen als verliezen.

In de positionering is dus in de laatste tientallen jaren veel veranderd. Oosterhout betreft hier de drie belangrijkste regels uit 'The 22

immutable laws of marketing' om weer te geven hoe partijen een goed merk kunnen zijn.

“ **De eerste wordt beter onthouden dan de beste.**

WET VAN DE EERSTE

De eerste is 'leiderschap', maar dit kan volgens Oosterhout beter 'de wet van de eerste' heten. Kort gezegd betekent het dat de eerste beter onthouden wordt dan de beste. De eerste man op de maan kent iedereen, de

tweede bijna niemand. Merken ervaren iets soortgelijks. Coca Cola was de eerste fabrikant op de markt en nog steeds is dat het grootste colamerk. Voor partijen zal het dus ook altijd voordelig zijn om de eerste te zijn. Daarbij is het van belang een specifiek onderwerp te 'claimen'.

ALSNOG ALS EERSTE

De eerste zijn is niet voor iedereen een optie, en daarom is er de tweede regel: de regel van de categorie. Daar staat de geveugelde

quote: 'If you can't be the first in a category, set up a new category which you can be first in'. Het klinkt logisch en ook in de politiek zien we hier veel voorbeelden van. Vroeger hadden de grote partijen de macht. Zij hadden de categorieën in handen en waren daarmee dus ook de eerste in die categorieën.

Nieuwe partijen zijn echter

opgekomen in nieuwe categorieën. Neem bijvoorbeeld DENK, die zich positioneert als de hulpgever van Nederlanders met een etnische afkomst en grote tegenstander van racisme en discriminatie.

Sommige partijen die gebruik maken van dit marktmechanisme zijn absolute one-issue partijen, die door een onderwerp als enige

“ **If you can't be the first in a category, set up a new category which you can be first in.**

.....
[3] Meer informatie over The Golden Circle van Sinek:
<https://startwithwhy.com/>

focus te nemen zichzelf daarmee automatisch op plek één te plaatsen. Andere partijen doen dit door mensen een nieuw ideaal voor te spiegelen en daarmee stemmers te winnen zonder een one-issue partij te zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de LPF van Pim Fortuyn.

WET VAN DE FOCUS

De laatste die we hier behandelen is de wet van de focus. Deze regel gaat om positionering, beeldvorming en reputatie. Daar hoort de quote: 'the most powerful concept in marketing is owning a word in the prospect's mind' bij.

Als mensen een positieve associatie met

jouw partij maken op het moment dat ze een bepaald woord horen dan zit je volgens Oosterhout in een fantastische positie. Andersom kan het echter ook gebeuren dat mensen een negatieve associatie opbouwen en negatieve woorden gaan linken aan een politieke partij of de lijsttrekker. Zo zullen veel mensen bij het woord 'draaikont' nog steeds aan Wouter Bos denken.

Het associatienetwerk van mensen wordt in dit onderzoek gebruikt door in een vragenlijst mensen te vragen zelf hun partij te omschrijven. Daar kunnen zij zelf laten zien welke woorden bij hen opkomen als ze aan hun partij denken.

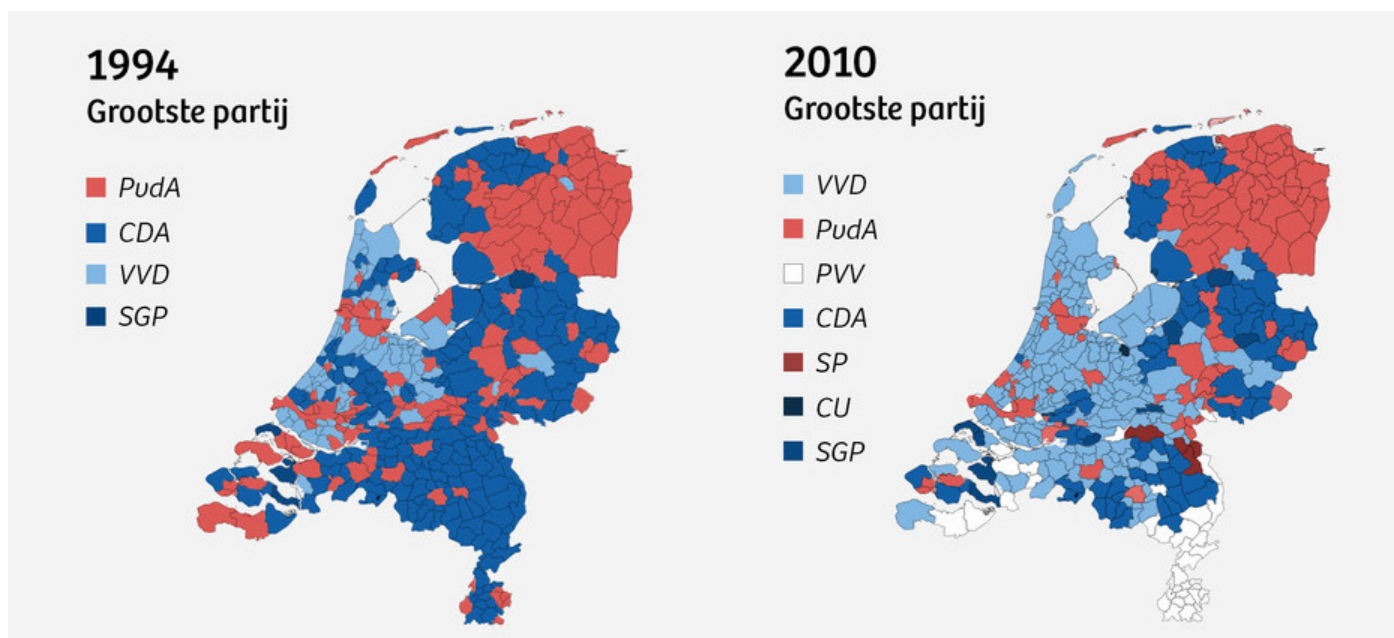
2.2 | EEN SCHUIVENDE VISIE

"Als je als partij zelf niet meer weet waar je voor staat, dan mag je niet verwachten dat anderen jou volgen." Dat concludeerde de CDA commissie-Rombouts na de verkiezingsnederlaag in 2012. De partij verloor maar liefst 70% van haar electoraat. In dit landschap komt de nieuwe partijleider op: Sybrand Buma. Het behoort volgens de commissie tot zijn belangrijkste taken om uit te vinden waarom het CDA ter aarde is. Alleen zo kan de eer van de partij hersteld worden. Om te begrijpen waar Buma naar op zoek ging, gaan we terug naar 1986.

Lubbers haalde 54 zetels: ongekend. Hij had zich gepresenteerd als sterke leider in tijden van crisis en dat had zijn vruchten afgeworpen. "Christelijk-conservatisme ging samen met klassiek liberale opvattingen over de economie [...] De focus lag primair op het individu en veel minder op de gemeenschap," concludeert Oosterhout. Dat veranderde toen lijsttrekker Brinkman twintig zetels verloor en het CDA in de oppo-

sitie terecht kwam. Na het succes van bijna acht jaar 'kabinet-Paars' lag de terugkeer niet voor de hand. Een machtsstrijd tussen Van Rij en De Hoop Scheffer hielp ook al niet, maar nadat de storm ging liggen stond er een nieuwe partijleider op: Jan Peter Balkenende. Het CDA voer wel bij de onzekerheid die Fortuyn als wapen had ingezet. De LPF won maar liefst 26 zetels, het CDA kreeg er 14 bij en werd de grootste fractie. "Het CDA kon weer regeren."

Bron: De Correspondent

Een voorloper of veranderingsgezinde partij is het niet en al die tijd bleef het CDA conservatief. Op de andere as schuift het CDA, al naar gelang de politieke actualiteit, van individueel naar sociaal, en weer terug. Liberaal-conservatisme versus sociaal-conservatisme. De successen van Lubbers waren een voorbeeld van liberaal-conservatisme, maar Balkenende koos anders: sociaal-conservatisme kreeg de kans. Na de kabinetten-Balkenende was het CDA verscheurd en opnieuw op zoek naar een weg om in te slaan. Ze braken met de traditie van de tweedeling en kozen voor 'het radicale midden'.

Het CDA als partij die "niet gelooft in dogma's van links en rechts" en die er weer moet zijn "voor alle mensen: de monteur, de verpleegkundige, de landbouwer en de student." Het klinkt mooi, maar omdat zowel de VVD vanaf liberaal-conservatief alsmede de 'new kid on the block' de PVV vanuit sociaal-conservatief naar het midden trekken, is het CDA 'stuck in the middle'. "Feitelijk concurreert het CDA dan primair met de PVV om de rol als grootste partij in het domein broederschap, terwijl de VVD toch ook altijd een belangrijke con-

current is met heel veel zetels," concludeert Oosterhout. Dit zien we ook terug in het kaartenoverzicht dat Electoraal geograaf Josse de Voogd maakte voor De Correspondent.^[4] Naast de interessante visie op de tweedeling in Nederland laat deze kaart ook zien hoe het CDA het grootste stuk van Limburg verloor.

In Ede geldt het als zeer onwaarschijnlijk dat de PVV mee zal doen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Waarschijnlijker is dat een lokale partij een dergelijke positie op gaat vullen. Discussies rondom vluchtelingenproblematiek en veiligheidsvraagstukken kunnen hierbij aanleiding zijn voor verschuivingen in stemgedrag. De huidige positie van de lokale CDA-fractie op het gebied van veiligheid luidt: "In het Ede dat het CDA voor ogen heeft, slaan mensen de handen ineen om problemen aan te pakken. Daarbij past een gemeente die ruimte geeft aan mensen die verantwoordelijkheid willen dragen en mee willen denken. Ruimte geven in plaats van regels opstellen. [...] Bij samenleven horen risico's die niet allemaal beheerst kunnen worden, zeker niet door de overheid. Wij geloven in de vitaliteit van de samenleving en stellen dat voorop."

[4] Josse de Voogd (2017) Deze eeuwenoude grenzen kleuren de verkiezingen nog altijd. Geraadpleegd op 11 mei 2017, van <https://decorrespondent.nl/6298/deze-eeuwenoude-grenzen-kleuren-de-verkiezingen-nog-altijd/2336586353596-cecd2e0d>

HOOFDSTUK 3.

METHODE

In dit hoofdstuk beschrijven we op welke wijze dit onderzoek is uitgevoerd. We streven er hierbij naar om de reproduceerbaarheid te waarborgen. Het onderzoek bestaat voor een deel uit kwalitatief en voor een deel uit kwantitatief onderzoek. Het kwalitatieve deel is tot stand gekomen door middel van interviews. Het kwantitatieve deel door middel van een vragenlijst, waarbij we ons richtten op de stemgerechtigde populatie, in het bijzonder van de Gemeente Ede.

3.1 | POPULATIE EN STEEKPROEF

Het kwantitatieve deel van het onderzoek heeft als middel de vragenlijst zoals die in bijlage 4 is bijgevoegd. De populatie waar we van zijn uitgegaan is 85.090, het op tientallen afgeronde aantal stemgerechtigden in de Gemeente Ede. Deze keuze is tot stand gekomen op basis van cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Dit betreft cijfers uit 2017.^[1]

De steekproefcalculator Raosoft^[2], waarvan het gebruik geadviseerd wordt door docenten Onderzoeksvaardigheden van de Christelijk Hogeschool Ede, trekt de grens bij 383 respondenten voor 95% zekerheid. Voor een zekerheid van 90% meldt de calculator een grens van 270 respondenten.

FUN FACTS

‘Herhaalstemmen’ bestond als woord officieel nog niet in het Nederlands. We zijn van plan een brief te sturen naar de Dikke van Dale.

[1] Centraal Bureau voor de Statistiek (2017) *Kiesgerechtigden 2012 - 2017*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2017/07/kiesgerechtigden_2012_2017.xlsx

[2] Beschikbaar via: <http://www.raosoft.com/samplesize.html>

VERDELING VAN RESPONDENTEN NEDERLAND

NEDERLAND: 121
GEMEENTE EDE: 39

3.2 | RESPONS EN NON-RESPONS

Op de enquête zijn 121 reacties binnengekomen. Het is moeilijk te bepalen wat de responsratio is, aangezien op een persoonlijke Facebookpagina de statistieken per 'post' niet zichtbaar zijn. Er is een totale, gemeenschappelijke, theoretische populatie van 1251. Hierbij is uitgegaan van 593 mensen via persoonlijke Facebookpagina's, 366 via de CDA Ede Facebookpagina en 292 via persoonlijke LinkedIn pagina's. Deelacties via Facebook leverden daarnaast nog een theoretische populatie van 382 mensen op.

Er is gekozen om de vragenlijst vooral via sociale media te verspreiden omdat deze een directe link naar de vragenlijst mogelijk maken. Digitaal verspreiden is preferabel omdat deze enquête verschillende stromingen bevat. Dat wil zeggen dat mensen die een vraag verschillend invullen daarna ook andere vragen te zien krijgen.

Voor de enquête is ook een dag op straat geworven, waarbij mensen werd gevraagd de enquête op een tablet in te vullen. Dit leverde echter maar twee ingevulde enquêtes op. Het grootste gedeelte van de mensen wilde of kon geen tijd vrijmaken om de vragenlijst in te vullen.

We hebben verschillende specialisten geprobeerd te vinden om te leren over de relatie tussen landelijke en lokale politiek. Er was veel moeite om experts te vinden die hier ook echt iets over konden delen. Vijf personen zijn gemaild met de vraag of zij mee wilden werken aan dit onderzoek. Twee daarvan reageerden en met hen zijn interviews uitgevoerd.

3.3 | MEETINSTRUMENTEN

In dit hoofdstuk geven we een verantwoording van de gekozen indeling in onze meetinstrumenten.

DEELVRAAG 1

De eerste deelvraag is gericht op kennis. Deze kennis is al op veel verschillende manieren vergaard. Daarom wordt deze deelvraag ingevuld door middel van deskresearch.

DEELVRAAG 2

De tweede deelvraag is gericht op kennis van een concept. Wat de invloed is van een landelijke partij op een lokale partij is een moeilijk grijpbaar onderwerp. Daarom gaan we hierover in gesprek met experts die hier inzicht in hebben. Omdat dit voor hen een bekend onderwerp is kunnen we door kwalitatief onderzoek bij hen het beste antwoord naar boven halen.

POPULATI

Facebook

Dee

DEELVRAAG 3

De laatste deelvraag is gericht op de stemgerechtigde. Deze vraag richt zich volledig op wat die groep beïnvloedt, wat ze belangrijk vinden en waarom zij wel of niet herhaalstemmen. Daarom hebben we bij deze vraag

gekozen voor een uitgebreide enquête, om zo van een grote groep mensen hun mening te peilen, die we vervolgens uitdrukken in cijfers.

3.4 | DATAVERZAMELING & ANALYSEMETHODE

De data voor dit onderzoek is verzameld aan de hand van half gestructureerde interviews met experts uit het werkveld en een digitale enquête, die voornamelijk via social media is verspreid. Dit vond plaats op persoonlijke LinkedIn- en Facebookpagina's en ook de Facebook van CDA Ede heeft het bericht

gedeeld. Daarnaast besteedden we een dagdeel aan respondentenwerving op straat. De enquête heeft drie weken uitgestaan en om de enquête te analyseren is gebruik gemaakt van SPSS.

IE IN THEORIE

ok: 593

acties: 382

CDA Ede: 366

LinkedIn: 292

HOOFDSTUK 4.

RESULTATEN

4.1 | DEELVRAAG 1

HOE IS DE REPUTATIE VAN DE LANDELIJKE POLITIEKE PARTIJEN OPGEBOUWD?

Volgens CommunicatieOnline kan de reputatie van een politieke partij worden vastgesteld aan de hand van 7 pijlers.^[1]

Dat zijn: leiderschap, financieel succes, kwaliteit van producten en diensten, werkgeverschap, maatschappelijke betrokkenheid en emotional appeal.

LEIDERSCHAP

De eerste pijler, leiderschap, speelt bij politieke partijen een hoofdrol. Dat is niet verrassend, regeren en leidinggeven verschillen in de kern maar weinig. Wat bij deze pijler gelijk om de hoek komt kijken is de partijleider of lijsttrekker. Zij zijn het gezicht van de partij naar de buitenwereld toe en daarom is het belangrijk dat ook zij op deze leiderschapspositie goed ingeschat worden. De pijler leiderschap is dus tweeledig: de partij als geheel en de partijleider. Ofwel: de juiste persoon op de juiste plek. Dit onderstreept ook Marc Oosterhout

“ Wat bij deze pijler gelijk om de hoek komt kijken is de partijleider of lijsttrekker.

in zijn boek ‘De kunst van het kiezen’ als hij het heeft over leiderschap van een partij. Hij ziet de partij als merk, met de twee hoofdbestanddelen: het merk van de partij en het merk van de lijsttrekker. Ze moeten echter niet teveel van elkaar afhankelijk zijn, dat zou een ongezonde partijverhouding in de hand werken en na vertrek van de lijsttrekker een vacuüm achterlaten. Dit is wat men onder

andere heeft gezien toen Jan Peter Balkenende vertrok bij het CDA of Jan Marijnissen bij de SP.

FINANCIEEL SUCCES

Financieel succes is de tweede pijler. CommunicatieOnline formuleert de invulling van deze term als: “het vermogen van een partij om koopkracht te behouden en de staatsschuld terug te dringen.” Dat is een brede definitie en veel, zo niet alle, Nederlanders zijn hier dichtbij betrokken. Financiële zaken zijn daarom elke verkiezing een veelbesproken topic. Ook in

[1] CommunicatieOnline (2015). *Reputatiemodel voor politieke partijen*. Geraadpleegd op 11 mei 2017, van <http://www.communicatieonline.nl/opinie/reputatiemodel-voor-politieke-partijen>.

de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen van 2017 is het regelmatig onderdeel geweest van de gevoerde discussies.

Dat brengt een interessante discussie met zich mee. Sommige partijen focussen zich helemaal op het winstgevendende financiële aspect van regeren, terwijl andere partijen als GroenLinks meer bezig zijn met de invloed die de economie en industrie hebben op de wereld. Partijen die financiën niet op een hoofdplek hebben staan doen dat vaak heel bewust. Zij halen dan ook minder stemmen uit de zakenwereld en meer uit de groep die maatschappelijke verantwoordelijkheid hoog heeft staan.

KWALITEIT

De derde pijler is 'kwaliteit van producten en diensten'. Voor reguliere, winstgerichte bedrijven is dit altijd een belangrijk aspect in de reputatie. Voor een politieke partij is dit een minder tastbaar begrip. Naar CommunicatieOnline: "Wat is hier eigenlijk het product? Is dat het programma? Of is dat het gevoerde beleid? In het geval van een oppositiepartij, betekent dit heel wat anders dan als beleidsmaker in de regering. Een succesvolle oppositiepartij als de PVV kan het dus uitermate goed doen op dit punt, maar wat gebeurt er als de partij gaat regeren?" Ondanks dat het misschien moeilijk te definiëren is worden partijen wel degelijk afgerekend op de kwaliteit van hun geleverde producten en diensten, of dat nu het partijprogramma, het gevoerde beleid of iets anders is.

“ Het gaat om stijl, toonzetting, sexappeal, gevoel voor humor, en alle menselijke elementen die de beeldvorming beïnvloeden.

WERKGEVERSCHAP

Nummer vier, 'werkgeverschap' lijkt een pijler die minder relevant is voor een politieke partij. Het creëren van werkgelegenheid is iets wat onder 'producten/ diensten' en dus het beleid van een partij moet worden gerekend. Iets ruimer gedefinieerd speelt de 'governance' wel een rol van betekenis bij een partij. Toezicht op de organisaties en regelgeving heeft vaak een effect op de markt en mag dus ook onder deze pijler gerekend worden.

MAATSCHAPPELIJKE BETROKKENHEID

De vijfde pijler is 'maatschappelijke betrokkenheid', een belangrijk aspect voor een politieke partij. Hier hebben we bij financieel succes al even bij stilgestaan. Sommige partijen richten zich meer op maatschappij en welzijn dan op financiële groei. Maar ook hier blijft de definitie erg ruim. Wanneer ben je maatschappelijk betrokken? Is dat op het moment dat je veel werkgelegenheid stimuleert of juist als er banen verdwijnen door te investeren in het milieu?

EMOTIONAL APPEAL

De laatste pijler van deze lijst heet 'emotional appeal'. Van alle aspecten van reputatie is deze het moeilijkst te definiëren omdat het afhankelijk is van zoveel aspecten. Bij politieke partijen is dit het element dat in de media het meest aan bod komt. "Het gaat om stijl, toonzetting, sexappeal, gevoel voor humor en alle menselijke elementen die de beeldvorming beïnvloeden." Zoals bij de eerste pijler al naar voren kwam is de lijsttrekker bij de reputatie van een partij niet over het hoofd te zien. Zijn of haar uitstraling, zelfverzekerdheid en 'goodwill' ofwel 'emotional appeal' is een van

[2] Politieke Academie (z.d.) *Reputatie-management*. Geraadpleegd op 11 mei 2017, van <http://politiekeacademie.eu/course/reputatie-management/>.

“ De pijler
leiderschap
is dus tweedelig:
de partij als
geheel en de
partijleider.
Ofwel: de juiste
persoon op de
juiste plek.

de belangrijkste factoren in de reputatievorming rond politieke partijen. Dit beaamt ook de website Politieke Academie: "In de moderne tijd blijft niets privé, doet alles er toe en worden politici niet alleen afgerekend op wat ze doen maar ook op wie ze zijn. Het beeld dat anderen van u hebben, uw reputatie, bepaalt in belangrijke mate hoe succesvol u zult zijn als politicus en in het bijzonder bij verkiezingen. Uw reputatie heeft u zelf in de hand. Het bouwen ervan vraagt discipline en een gestructureerde strategische aanpak." [2]

EXCUSES

Naast deze uitgebreide lijst van CommunicatieOnline zijn er nog twee zeer belangrijke aspecten te benoemen aan de reputatie van een politieke partij en de lijsttrekker.

De eerste is de correcte frequentie van excuses maken. Zoals de Reputatiegroep het verwoordt: "Politici gingen in 2014 vaak door het stof voor gemaakte fouten, blijkt uit de meest recente Sorrylijst. Hoewel het maken van excuses een negatief effect heeft op het gezag van bewindvoerders, kiest de politiek toch vaak voor dit communicatie-instrument." Paul Stamsnijder, oprichter van de Reputatiegroep, zegt over deze grote hoeveelheid aan politieke excuses: "Het gezag van politici brokkelt af, als te vaak excuses worden gemaakt."

Verder valt op dat mensen er bewust voor kiezen om geen excuses te maken. Zo vond Dominique Weesie van PowNews de verborgen camera waarmee het liefdesleven van Onno Hoes werd gefilmd een "zwaar, maar terecht middel". Hij was weliswaar van mening dat het programma de zaak wat ingetogener had kunnen brengen, maar voelde zich geenszins genooddaakt om excuses aan

te bieden. Ook Geert Wilders, die veel kritiek kreeg na zijn 'minder Marokkanen'-speech, koos er bewust voor om geen excuses te maken.^[3]

EMOTIE

De tweede toevoeging is emotionele argumentatie. Anne Schepers, journalist en politicoloog zegt op haar website: "Emotionele argumentatie wordt door toonaangevende politieke wetenschappers, zoals Margaret Canovan (Keele University), gezien als kenmerk van het populisme.^[4] Maar zoals in vele landen is emotionele argumentatie in Nederland tot een van de belangrijkste manieren van communiceren geworden voor alle politieke partijen, en dus niet alleen voor degenen die een uitgesproken populistische stijl hanteren. De term houdt in dat er in plaats van op de inhoud van het onderwerp, wordt ingespeeld op de emotie van zowel de debaters als het publiek." Het meest beroemde voorbeeld hiervan bestaat uit de woorden

die Jan-Peter Balkenende bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2006 gebruikte om zijn tegenstander Wouter Bos in diskrediet te brengen: 'u draait en u bent niet eerlijk'. Met deze woorden werd de aandacht van de inhoud van het besproken onderwerp verschoven naar de persoon Wouter Bos, die werd neergezet als onbetrouwbaar

persoon, en dus impliciet als onbetrouwbare regeerder. Emotionele argumentatie was hierbij voor Balkenende het middel om zijn tegenstander ongunstig af te schilderen in de verkiezingscampagne.

VERTROUWEN

De aandacht van zowel de burger als de politiek is verschoven van de inhoud van het verkiezingsprogramma, naar het vertrouwen in

“ Het gezag van politici brokkelt af, als te vaak excuses worden gemaakt.

[3] Reputatiegroep (2015) *Reputatie politiek verzwakt door excuses*. Geraadpleegd op 11 mei 2017, van <https://reputatiegroep.nl/actueel/reputatie-politiek-verzwakt-door-excuses/>.

[4] Schepers, A. (juni 2012) *Reputatie als hoogste goed, of hoe intern conflict een partij kan opbreken*. Geraadpleegd op 11 mei 2017, van <http://aschepers.nl/post/97045745269/reputatie-als-hoogste-goed-of-hoe-intern-conflict>.

een partij. De kiezer kiest steeds vaker niet meer vanuit een visie, maar vanuit de betrouwbaarheid die een politieke partij in de publieke opinie wordt toegedicht: aan welke partij kan ik mijn belangen toevertrouwen? Wie heeft de meeste competentie om de economische crisis op te lossen?

Door de focus op betrouwbaarheid van afzonderlijke personen, met name van de partijleiders, heeft emotionele argumentatie belangrijk terrein gewonnen binnen partijpolitieke strategieën. De keuze van de kiezer hangt namelijk steeds meer af van de reputatie van een politieke partij, die kan worden beïnvloed aan de hand van emotionele argumentatie.

Dit is ook wat Jack de Vries, oud campagneleider van het CDA, benadrukt als hij praat over zijn samenwerking met Jan Peter Balkenende: "Balkenende was betrouwbaar, maar niet sexy". Hij heeft Balkenende dus niet in de kijker gespeeld als 'young & hot' maar als betrouwbaar en ervaren vakman.

LEIDERSCHAP

Dat leiderschap het belangrijkste van deze

factoren is komt uit de verschillende literatuur duidelijk naar voren. De interviews, die in eerste instantie opgezet waren om met name deelvraag 2 te beantwoorden, bevestigden dit ook. Zie bijvoorbeeld deze quote uit het interview met Jan Schinkelshoek: "[...] politieke partijen hebben het altijd moeten hebben van gezichtsbepalende mensen. Bijvoorbeeld Kuijper, een hele dominante man en we her-

inneren ons eigenlijk nauwelijks nog de mensen die daar omheen stonden. Laat staan verderop. Hij is jarenlang het gezicht van de partij geweest. Maar ik heb het gevoel dat de laatste 25 jaar, misschien is dat wel begonnen in de periode van den Uyl en Lubbers, er een accent-

verschuiving kwam, dat de zaak veel meer gepersonaliseerd is. Den Uyl en ook zeker Lubbers werden identiek met de partij. Misschien kun je wel zeggen dat we daar zelf ook daar nauw bij betrokken zijn geweest. Toen wij ons op de campagne van 1986 aan het voorbereiden waren, was een hele grote discussie: moeten wij ons ophangen aan de persoon Lubbers of juist niet? Uiteindelijk hebben we dat wel gedaan: 'laat Lubbers zijn karwei afmaken!'. Maar daar klonk niks christendemocratisch in door."

“ **Balkenende
was
betrouwbaar,
maar niet sexy.**

**Laat Lubbers zijn
karwei afmaken,
maar daar klonk
niks christen-
democratisch in
door.**

~ JAN SCHINKELSHOEK

4.2 | DEELVRAAG 2

WELKE INVLOED HEEFT DE REPUTATIE VAN EEN LANDELIJKE PARTIJ OP DE REPUTATIE VAN EEN LOKALE PARTIJ?

“Natuurlijk heeft de reputatie van de landelijke partij invloed op de lokale partij,” zegt Jan Schinkelshoek tijdens het interview dat we met hem hebben in zijn werkkamer aan het Smidswater in Den Haag. “Politieke partijen opereren, misschien minder dan vroeger, als eenheid, maar je beoordeelt lokale politici nog steeds op basis van het landelijke beeld. Dat schept de kaders.”

Dat de beoordeling van lokale partijen beïnvloed wordt door het landelijke beeld, is ook terug te vinden in de reacties van de respondenten. Zo worden er bijvoorbeeld landelijke thema's genoemd bij de vraag naar de belangrijkste reden om bij komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij afgelopen verkiezingen. Een kleine 7% geeft zelfs aan dat “het beste leiderschap voor Nederland” de belangrijkste motivatie is. Lidmaatschap of betrokkenheid bij de partij speelt voor slechts een kleine 2% mee.

Toch kan het voor lokale fracties gunstig zijn om ‘mee te liften’ op het succes van landelijke partij. Het kan natuurlijk ook de andere kant op: “Als Buma [de landelijke leider van het CDA, red.] het bij de kabinetsformatie verprutst, heeft dat consequenties.” Op de lokale partij, maar ook op de kiezers: “Kiezers vragen zich dan af, wil ik nog wel op deze partij stemmen?” Correspondent Politiek van de journalistieke beweging De Correspondent, Marc Chavannes, ziet dit ook. “Partijen kunnen door de anderen als weglopers worden neergezet,

maar kunnen ook de indruk versterken dat zij een rechte rug hebben, principieel doen wat zij hun kiezers beloofden.”

EEN EERSTE PROEF

Dat de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 zullen worden opgevoerd als “eerste proef” van het naar verwachting dan aangestelde kabinet, vindt Schinkelshoek echter onterecht. “De vanzelfsprekendheid is er al lang uit. We weten dat verkiezingen steeds meer een momentopname worden. Het gaat met enorme schokken.” Ook de heer Chavannes erkent dat het lastig is om vast te stellen hoe groot de invloed van de landelijke reputatie is. Hij vult aan: “Er is meer landelijke invloed als er landelijk kwesties spelen die kiezers beroeren.”

HERHAALSTEMMEN

Deze uitspraak plaatst ook onze cijfers in perspectief. Relatief kort na de verkiezingen, nog tijdens de kabinetsformatie geeft 71% van de respondenten aan dat ze van plan zijn om op dezelfde partij te stemmen. 24% zegt dat niet van plan te zijn, waarvan 14% aangeeft dat

de reden daartoe het verschil in prioriteiten tussen lokale en landelijke verkiezingen is. Relatief weinig mensen (2,5%) geven aan zich nog niet verdiept te hebben in lokale standpunten. Dit zou begrijpelijk zijn, aangezien de partijen deze nog niet bekend hebben gemaakt. Hierin zien we opnieuw een rol van de landelijke reputatie, die een perspectief op de standpunten als kader biedt.

“ De vanzelfsprekendheid is er al lang uit. We weten dat verkiezingen steeds meer een momentopname worden

**Als het regent in
Den Haag, kan het
ook stormen in de
gemeente!**

~ JAN SCHINKELSHOEK

Een groot deel van de respondenten stond dus welwillend tegenover herhaalstemmen. We vroegen de respondenten die aan hebben gegeven van plan te zijn op dezelfde partij te stemmen ook wat deze mening zou kunnen wijzigen. Een opvallend verschil is dat 17% aangaf haar stemgedrag te wijzigen als de partij van standpunten wisselt en maar 3% aangaf dat de wijziging zou komen door de verandering van eigen overtuigingen. Vertrouwen in de partij speelde een nog grotere rol, 21% gaf aan dat dit doorslaggevend zou zijn. 11% gaf aan te willen wachten tot het opheffen van de partij.

OMSCHRIJF UW PARTIJ

In de vragenlijst vroegen we de respondenten ook om een omschrijving te geven van de partij waarop ze gestemd hebben bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen. Hieruit kwam geen duidelijk onderscheid dat duidt op het overnemen van de landelijke reputatie. Partijen werden vooral omschreven als duidelijk, christelijk, verantwoordelijk en be-

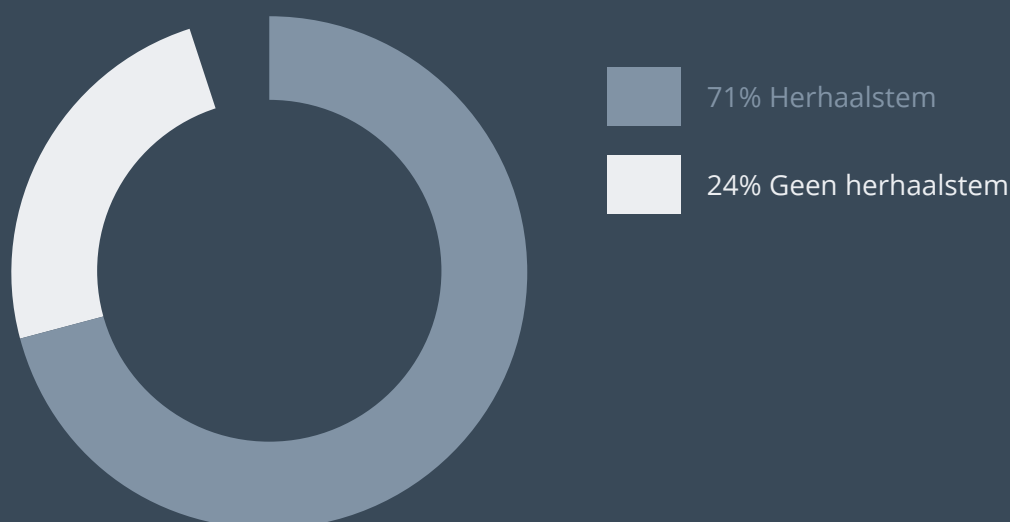
trouwbaar. Bijna alle gebruikte terminologie zou ook kunnen opgaan voor de lokale fracties van de partij, ongeacht hun standpunten. Verder werden er indicaties als 'links', 'rechts' en 'progressief' gegeven.

Door de onevenredige verdeling van de respondenten over de politieke partijen, kan in dit onderzoek geen valide conclusie worden getrokken of het per partij verschilt of kiezers herhaalstemmen. Bij de drie christelijke partijen, CDA, CU en SGP, zagen we wel dat een groot percentage van plan was opnieuw op deze partij te stemmen. In de omschrijving zagen we het christelijke karakter van de partij ook terug als motivatie voor deze beslissing. Bij een overwegend christelijke bevolking, gelegen in de zogenoemde *biblebelt*, zeggen deze resultaten weinig over de verdeling in de rest van Nederland.

LOKALE ZICHTBAARHEID

Een ontwikkeling die naast landelijke beeldvorming bestaat is de ontkoppeling van lan-

HERHAALSTEMMEN NEDERLAND

delijke en lokale fracties. Niet langer vormen partijen "één blok". Dit heeft als gevolg dat kiezers zich per verkiezing oriënteren. Slechts 3% betreft partijloyaliteit in het antwoord op de vraag waarom ze van plan zijn bij de komende verkiezing op dezelfde partij te stemmen. Een kleine 28% geeft echter aan dat "aansluiten bij de standpunten" de reden tot herhaalstemmen is. "Het past ook bij deze tijd," zegt Schinkelshoek. "Het past bij een tijd waarin organisaties steeds meer worden beoordeeld op lokale acties en zichtbaarheid, dan op het nationale beeld."

REGENEN, DRUPPELEN EN STORMEN

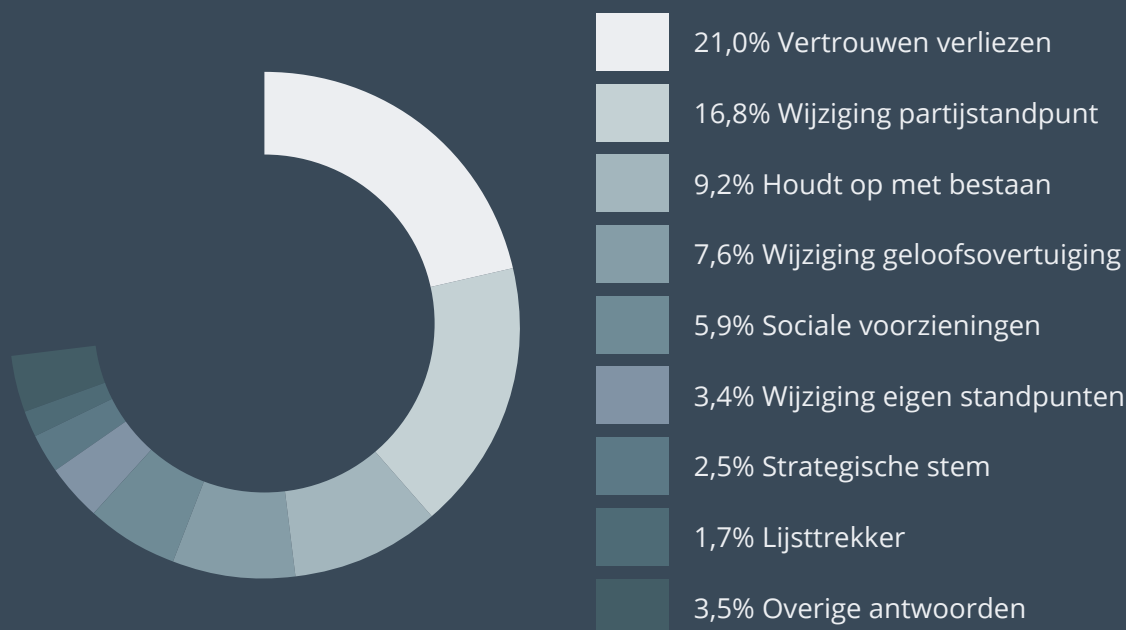
Maar druppelt het in de gemeente als het regent in Den Haag? Chavannes stemt in, maar vindt het vooral jammer dat het niet noodzakelijkerwijs de beste afspiegeling van meningen in een gemeente oplevert. Schinkelshoek gaat nog een stapje verder: "Als het regent in Den Haag, kan het ook stormen in de gemeente," zegt hij lachend. "Daarom is het minder een wetmatigheid dan je zou

denken." Aan de andere kant wijst hij erop dat het ook bladstil kan zijn. "Het centralistische verband is wat aan het vergruizen. De directe doorwerking een stuk minder dan het geweest is." Lokale (en regionale) sentimenten krijgen hierdoor dus meer invloed.

De respondenten die invulden dat hun prioriteiten lokaal anders lagen dan landelijk, kregen de vraag: Bij welke onderwerpen vertegenwoordigt de lokale politiek u beter dan de landelijke politiek? Uit analyse bleek dat van de 25 er 6 respondenten zich meer herkenden in lokale standpunten over uitkeringen en subsidies. Studentenvoorzieningen en zorg werden door 4 mensen als onderwerp benoemd en 6 respondenten gaven aan zich nog niet in de lokale standpunten verdiept te hebben.

REDENEN VOOR AFWIJKEN

NEDERLAND

EEN EIGEN KOERS?

Wat voor het CDA Ede een van de belangrijkste vragen van dit onderzoek is, betreft de koers die gevaren moet worden. Is het beter om je als lokaal CDA achter het landelijke CDA te scharen of kun je beter een eigen profiel opbouwen als lokale belangenbehartiger? Van Schinkelshoek geeft aan dat het een genuanceerd probleem is: "Het is altijd goed om, als het landelijk goed gaat, lokaal of regionaal te proberen daarvan vruchten te plukken. Bijvoorbeeld door de lijsttrekker te vragen om in jouw gebied langs te komen. Als het een grote publiekstrekker is, dan wordt het een campagne-asset. Dan mag bijvoorbeeld Rutte op veel plekken komen. Als er een probleem is, blijf dan maar liever weg."

"Een andere mogelijkheid: landelijk is iets bezig wat heel erg succesvol is in de politiek en wij haken daar plaatselijk op in. Landelijk zijn ze bezig met een belastingverlaging en dat zetten we dat door op lokaal niveau. Je kunt dan laten zien dat de VVD niet alleen in Den Haag maar ook in Bennekom of Rucphen precies hetzelfde doet. Je lift mee op de trends die je als politieke beweging uitstraalt. Succes van de een pakken en laten doorklinken."

Van Schinkelshoek zegt hier dus dat het aan de ene kant belangrijk is wat er met de landelijke partij gebeurt als we praten over een eigen koers voor de lokale partij. Het kan dus stormen en de zon kan schijnen. De lokale partij moet daar op inspelen door te kiezen. Aan de andere kant blijft het goed om een eigen geluid te hebben als lokale partij: "Schoenmaker blijf bij je leest zou ik zeggen. Dit is juist de kracht van lokale partijen, dat ze in lokale onderwerpen en issues heldere standpunten hebben. Qua infrastructuur of de zondagopenstelling van winkels. Dan moet je je niet opeens over Putin of Tump

uitspreken. Wat heb je daarbij te winnen? Daar kiezen mensen je niet voor."

Ook op de vraag hoe je herhaalstemmen binnenhaalt komt een soortgelijk antwoord: "Dat hangt er wel van af welke campagne je voert, maar als je het goed doet in Den Haag kan je daar zeker gebruik van maken.. Als het slecht gaat in Den Haag, hou je het een beetje af."

Een van de sterke argumenten is dat lokale partijen van bijvoorbeeld CDA, PVDA, D66 of VVD kunnen zeggen dat een stem op een niet aangesloten, lokale partij minder ver door klinkt in regionale en nationale politiek. Als landelijk verbonden partij sta je daarmee sterker. Partijen die alleen op lokaal niveau opereren hebben daarentegen het voordeel dat ze directer belangen behartigen en herkenbaarder en markanter opkomen voor de inwoners. "Alleen heb je dan in Den Haag geen natuurlijke bondgenoten die wetswijzigingen kunnen maken," vult Schinkelshoek aan.

Daarnaast blijft het belangrijk om als lokale partij de lokale issues en behoeften als leidraad te nemen. Dat zegt ook Marc Chavannes: "Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen hebben heel wat lokale partijen goede zaken gedaan, ook bij de collegevorming. Het is lang niet altijd nodig of nuttig op te treden als franchise van landelijke partijen. Eigen en lokaal kan juist een frisse indruk maken, er zijn voor úw [de burger, red.] belangen."

FUN FACTS

Een interview van 50 minuten leverde 9 kantjes tekst op. Een boek van 500 pagina's is ongeveer 2777 minuten gesproken tekst. Dit onderzoeksrapport lezen is alsof iemand 333 minuten tegen je praat.

**Het is lang niet
altijd nodig of
nuttig op te treden
als franchise van
landelijke partijen**

~ MARC CHAVANNES

4.3 | DEELVRAAG 3

WAT MOTIVEERT DE EDESE KIEZER OM TIJDENS LOKALE VERKIEZINGEN AF TE WIJKEN VAN HAAR STEMGEDRAG TIJDENS LANDELIJKE VERKIEZINGEN?

Van de 39 Edese respondenten stemden er 21 op de ChristenUnie, 6 op het CDA, 4 op de SGP, 3 op Forum voor Democratie. De tabel geeft de volledige weergave en verdeling ten opzichte van de landelijke groep respondenten. De rechtse kolom geeft per partij weer hoeveel Edenaren van plan zijn opnieuw op die partij te stemmen. In totaal zijn 28 Edese stemmers van plan om opnieuw op dezelfde partij te stemmen.

LOKALE ONDERWERPEN

7 van de 39 Edese respondenten geven aan dat hun prioriteiten lokaal anders lagen dan landelijk. De lokale politiek vertegenwoordigt hen beter op de volgende onderwerpen: klimaat & milieu, lokale economie, studietoelagen en zorg.

Het klimaatvraagstuk is een van de grote vragen waarmee kiezers op dit moment worstelen. Indicatief kun je stellen dat dit tijdens de landelijke verkiezingen zichtbaar is geworden door de groei van GroenLinks, terwijl het gehele linkse deel van de Kamer slonk. Een doorvertaling naar een concreet lokaal niveau van het landelijke programma is daarbij noodzakelijk. Het landelijke programma van het CDA mist deze doorvertaling en blijft bij algemeenheden als “een stevige impuls op weg naar groei, innovatie en een duurzame toekomst” en “met onze innovatieve afvalbranche en topuniversiteiten als Delft en Twente kunnen we leidend zijn in de beweging naar een circulaire economie”. Concreter is: “om onze energievoorziening te verduurzamen zetten we in op energiebesparing, CO₂-reductie en investeren we in de opwekking van duurzame energie.”

KLIMAAT

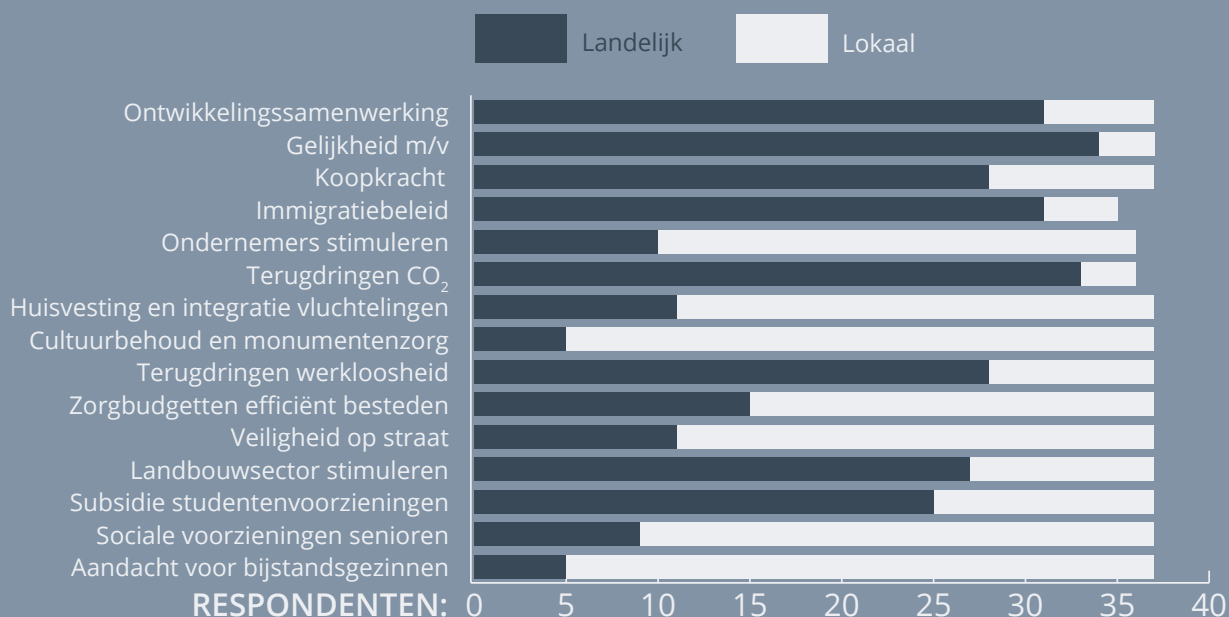
CDA Ede heeft het volgende in haar programma van 2014-2018 staan: “Klimaat en milieu: Duurzaamheid in Ede. Ook in Ede worden we geconfronteerd met de gevolgen van het uitputten van de aarde. Zo wordt de gezondheid van Edenaren bedreigd door slechte luchtkwaliteit en stoffen waaraan zij zijn blootgesteld. [...] Onze inzet: Gemeentelijk vastgoed voorzien van zonnepanelen. Inzetten van gemeentelijke heffingen om het gedrag van burgers en bedrijven te beïnvloeden. De opbrengsten worden aangewend voor duurzame energievoorzieningen. Het aantal oplaad-

STEM EN HERHAALSTEM

Partij	Stem	Herhaal
ChristenUnie	21	17
ChristenDemocratisch Appèl	6	4
Staatkundig Gereformeerde Partij	4	3
Forum voor Democratie	3	1
GroenLinks	1	1
Partij voor de Dieren	1	1
Democraten66	1	0
Socialistische Partij	1	1
Zeg ik liever niet	1	0

GROTE ONDERWERPEN

EDE

punten voor elektronische auto's uitbreiden om elektrisch autorijden aantrekkelijker te maken. Stimuleren van het gebruik van de fiets voor de korte en middellange afstanden, onder meer door het meer fietsvriendelijk inrichten van wegen en het realiseren van voldoende fietsenstallingen. Verbeteren van de waterkwaliteit ten behoeve van drinkwater, natuur en recreatie. Voor natuur gaat het om het terugdringen van fosfaat, nitraat en bestrijdingsmiddelen en voor recreatie om het verbeteren van de kwaliteit van het zwemwater."

STUDENTEN & ZORG

Ook over de andere thema's, de lokale economie, studentenvoorzieningen en de zorg, spreekt het CDA Ede zich al uit. Zo schrijven ze: "Wie niet kan mee doen via betaalde arbeid loopt een steeds groter risico ook aan andere aspecten binnen de samenleving uitgesloten te worden. Daarom kan niet vaak genoeg de nadruk gelegd worden op het sti-

muleren van economie en werkgelegenheid." Over studentenvoorzieningen: "Het CDA wil het studentenleven in Ede daarom meer ruimte geven: In samenwerking met studenten wordt er gekeken naar de realisatie van een studentensociëteit. De gemeente ziet er op toe dat er voldoende studentenhuysvesting is." En, "Het CDA heeft oog voor mantelzorgers bij het opstellen van nieuw beleid bij de nieuwe uitvoeringstaken die naar de gemeente komen rondom zorg en ondersteuning. Opzetten van een gemeentelijk steunpunt voor informatie en hulpvragen via de sociale wijkteams." Het verkiezingsprogramma van afgelopen periode bevat al deze genoemde thema's.

PER ONDERWERP

Verder vroegen we de respondenten om per onderwerp aan te geven wie over dit onderwerp zou moeten beslissen. De respondenten konden kiezen uit lokale of landelijke politieke partijen. Er werd gevraagd

naar een mening en niet naar de feitelijke huidige verantwoordelijkheidsverdeling. Om deze deelvraag te beantwoorden is er alleen gekeken naar de antwoorden van de Edese respondenten. Het landelijke beeld verschilt op geen enkel onderwerp ten opzichte van dit geschetste beeld, al liggen de verhoudingen procentueel iets uit elkaar. Landelijk blijft dus landelijk, lokaal blijft lokaal. De uitslagen over de landelijke populatie zijn in bijlage 4 bijgevoegd.

Onderwerpen voor de landelijke politiek zijn: budgetten voor ontwikkelingssamenwerking, bevordering van gelijkheid tussen man en vrouw, de koopkracht van burgers, immigratiebeleid, het terugdringen van de CO2 uitstoot en de werkloosheid, het stimuleren van de landbouwsector en de subsidies voor studentenvoorzieningen.

Volgens de respondenten moet de lokale politiek zich bezig houden met: stimulerend beleid voor ondernemers, huisvesting en integratie van vluchtelingen, subsidie voor cultuurbehoud en monumentenzorg, de veiligheid op straat, sociale voorzieningen voor senioren en aandacht aan bijstandsgezinnen. Bij 'het efficiënt besteden van zorgbudgetten' waren de verschillen kleiner dan bij de andere 14 onderwerpen. Deze werd ook door de respondenten onder lokaal geplaatst.

REDENEN VOOR HERHAALSTEM

De drie meest genoemde redenen die Edese respondenten opgaven als motivatie om opnieuw op dezelfde partij te stemmen zijn: geloofsovertuiging, 'de partij heeft dezelfde lokale standpunten als landelijk' en normen en waarden. Het grootste aantal respondenten antwoordde dat de reden tot herhaalstemmen was "de aansluiting bij de 'standpunten' van deze partij" (10). Dit antwoord geeft helaas op geen enkele wijze weer welke standpunten dit zijn of over welke onderwerpen dit gaat. Een enkele respondent gaf specifiek aan dat dit over het klimaat en milieu standpunt ging, of combineerde het antwoord met het benoemen van geloofsovertuiging.

Bij het opstellen van de enquête was dit probleem bij open vragen al voorzien, daarom hebben we de respondenten ook gevraagd aan te geven welk onderwerp het belangrijkste was. Kruisreferenties tussen de open vraag en de vraag naar het belangrijkste onderwerp leveren het volgende beeld op. In de helft van de gevallen gaven respondenten aan dat geloofsovertuiging de belangrijkste component was. De overige antwoorden zijn verdeeld over de categorieën klimaat en milieu, maatschappelijke betrokkenheid, het bewijs dat deze partij kan regeren en het aanbieden van concrete oplossingen.

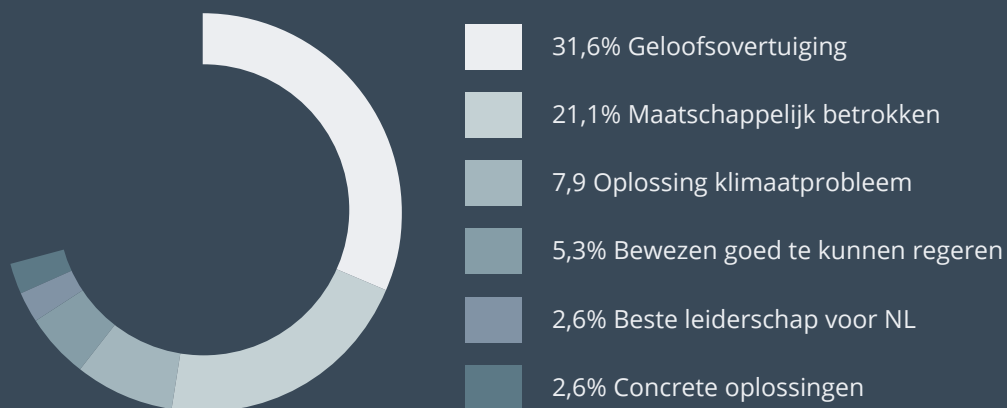
REDENEN OM AF TE WIJKEN

De drie vaakst genoemde redenen om van hun stem af te wijken zijn voor de Edese respondenten: Dat ze zich "eerst in de standpunten willen verdiepen," omdat de partij niet meedoet bij de gemeenteraadsverkiezingen en "omdat het landelijke programma beter is." Desgevraagd gaf een groot deel van de respondenten aan dat de prioriteiten lokaal anders liggen dan landelijk. Vier respondenten benoemden de lokale ondernemersregelingen of economie, twee benoemde klimaat en milieu, twee de zorg en een studentenvoorzieningen.

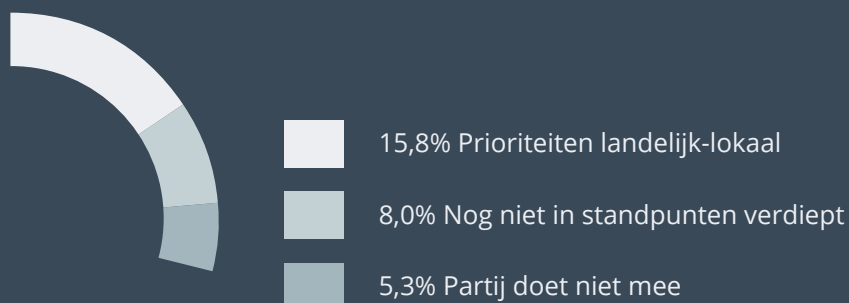
FUN FACTS

Het woord "lokaal" of "lokale" komt 128 keer voor in dit document, "landelijk" maar 108 keer. Het CDA noemden we 80 keer. Het woord "partij" gebruikten we daarentegen 221 keer.

REDENEN VOOR HERHAALSTEMMEN EDE

REDENEN VOOR AFWIJKEN EDE

4.4 | BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT VAN RESULTATEN

KWANTITATIEF

De 121 antwoorden maken dat de resultaten van de enquête 72% betrouwbaar zijn als wordt uitgegaan van de totale stemgerechtigde populatie van Ede (85.090).^[1]

Negentig procent van de respondenten zit in de leeftijd 18 tot 30. Daarom is er een tweede betrouwbaarheidscijfer berekend, waarbij gekeken wordt naar het aantal stemgerechtigden in die leeftijdscategorie. Het aantal mensen wat in Ede stemgerechtigd is in de leeftijd tussen 18 en 30 jaar is 17.760.^[2] Er is echter geen verschil in betrouwbaarheid, met deze berekening blijft er een betrouwbaarheid van 72 procent.

Ook het aantal inwoners gedeeld door het opkomstpercentage van de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen brengt hier geen verandering in.

HOGERE VALIDITEIT

De validiteit van het onderzoek had hoger kunnen zijn. Als er meer mensen hadden gereageerd had de grens van 270 respondenten bereikt kunnen worden wat had geleid tot 90% zekerheid. Bij 383 respondenten was een validiteit van 95% bereikt.

Een betere spreiding in leeftijd had ook een hogere betrouwbaarheid opgeleverd. Nu hebben het onderzoek en de adviezen de kanttekening dat dit vooral jongeren betreft.

Ten slotte is het mogelijk dat de betrouwbaarheid hoger was geweest als dit onderzoek niet was uitgevoerd tijdens de kabinetsformatie maar tijdens een gewone regeerperiode of al meer richting de lokale verkiezingen.

KWALITATIEF

De betrouwbaarheid van het kwalitatieve deel is moeilijker in cijfers uit te drukken. Desondanks zijn we er van overtuigd dat de interviews op zichzelf slechts voldoende zijn om zeer voorzichtige conclusies te trekken. Echter, in combinatie met de data die we verworven hebben bij onze respondenten, kunnen de interviews meerwaarde bieden voor de representativiteit. De interviewgegevens zijn dan ook slechts als indicatief meegenomen en bieden in samenspraak met de kwantitatieve data uitkomst op de deelvragen. Samen bieden ze een overwogen en gebalanceerd beeld en voldoen ze aan onze eisen aan de representativiteit en betrouwbaarheid.

FUN FACTS

Een hele morgen op straat in het centrum van Ede leverde maar liefst twee ingevulde enquêtes op. Empirisch kunnen we stellen dat Edese winkelgangers een erg druk leven hebben.

[1] Centraal Bureau voor de Statistiek (2017) *Kiesgerechtigden 2012 - 2017*. Geraadpleegd op 10 juni 2017, van https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2017/07/kiesgerechtigden_2012_2017.xlsx

[2] Berekend met https://ede.buurtmonitor.nl/jive?cat_open=bevolking

HOOFDSTUK 5.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 | CONCLUSIE DEELVRAAG 1

HOE IS DE REPUTATIE VAN DE LANDELIJKE POLITIEKE PARTIJEN OPGEBOUWD?

Uit het deskresearch blijkt dat er 7 factoren zijn die cruciaal zijn als we het hebben over de reputatie van een politieke partij. Dat zijn: leiderschap, financiële successen, kwaliteit van producten en diensten, werkgeverschap, maatschappelijke betrokkenheid en emotionaal appeal. Deze 7 factoren en de mening die de kiezer daarover heeft vormen samen de reputatie van een politieke partij.

- ☐ In al deze resultaten komt leiderschap terug als de belangrijkste, dit wordt door meerdere bronnen onderbouwd.
- ☐ Deze bestaat uit twee delen: het leiderschap van de partij op zich en het leiderschap van de lijsttrekker.
- ☐ Daarnaast zijn er de financiële successen, deze zijn van nature weggelegd voor partijen die regeren of geregeerd hebben. Dit omdat zij op hun resultaten af kunnen worden afgerekend.
- ☐ Ook producten en diensten zijn makkelijker te beïnvloeden door regerende partijen, maar ook niet regerende partijen kunnen inspelen op behaalde resultaten en de kwaliteit hiervan. Werkgeverschap is ook met name voor de regerende partijen, deze draait om koopkracht en werkgele-

genheid, iets waar vooral de regerende of partijen die vorige periode geregeerd hebben op kunnen worden afgerekend. Daar hoort wel de notitie bij dat partijen die niet regeren wel op hun plannen voor werkgeverschap en economie kunnen worden afgerekend.

- ☐ Bij maatschappelijke betrokkenheid wordt vooral gekeken naar de maatschappelijke plannen, uitspraken en instelling van een partij.
- ☐ De laatste factor is emotional appeal, die een sterke link heeft met leiderschap. Hier gaat het er echt om dat mensen worden aangesproken door wat de partij precies te vertellen heeft en wie het vertelt.

Het CDA is momenteel in Ede een van de regerende partijen. Dat betekent dat veel van de hierboven genoemde factoren van belang kunnen zijn voor deze partij. Leiderschap is de belangrijkste. Hoe het CDA afgelopen tijd in Ede heeft gefunctioneerd en wat de plannen voor de toekomst zijn komt daarbij terug. Ook zal er worden gekeken naar de financiële successen van het CDA, al zal dit

op lokaal niveau minder van invloed zijn. De kwaliteit van de diensten die de partij geleverd heeft is een bouwsteen waar deze regeringspartij veel mee zou kunnen. Initiatiefnota's en prestaties in de portefeuilles Arbeidsmarkt en Participatiewet kunnen hierbij belicht worden.

De kiezer zal ook zeker gaan kijken naar de maatschappelijke betrokkenheid en de plannen die daarvoor liggen. Het partijprogramma 2014-2018 bevat meerdere aspecten waarin de betrokkenheid van de partij uiting krijgt. Op eenzelfde wijze kan gebruik worden gemaakt van deze thema's door ze binnen een 'verantwoordelijkheidsframe' te

plaatsen. Een frame dat passend is voor de beeldvorming die al rondom het CDA bestaat. Ten slotte zal ook emotional appeal een rol gaan spelen bij de gemeenteraadsverkiezingen. In een campagne met een beperkt budget speelt dit een belangrijke rol. Door de genoemde beperking zal de rol van het leiderschap aanzienlijk worden vergroot.

Naast deze ontwikkelingen kan het CDA, door zich bewust te zijn van de positie waarin zij verkeert, voorkomen om verdrukt te worden tussen de VVD en een lokale partij. Discussies rondom vluchtelingen problematiek en veiligheidsvraagstukken kunnen hierbij aanleiding zijn voor verschuivingen in stemgedrag.

5.2 | CONCLUSIE DEELVRAAG 2

WELKE INVLOED HEEFT DE REPUTATIE VAN EEN LANDELIJKE PARTIJ OP DE REPUTATIE VAN EEN LOKALE PARTIJ?

- ☐ Landelijke partij heeft zéker invloed op de lokale partij. Hoeveelheid is moeilijk vast te stellen, omdat verkiezingen meer dan ooit een momentopname zijn.
- ☐ Gedrag bij de formatie kan grote invloed hebben op de gemeenteraadsverkiezingen.
- ☐ Wanneer het goed gaat met de landelijke partij kan de lokale partij hier goed op meeliften, mits in beperkte mate.
- ☐ Wanneer het niet goed gaat met de landelijke partij is het beter om een eigen koers te varen en te focussen op wat de lokale plannen en visies zijn.
- ☐ Nu er nog geen kabinet is geformeerd zijn nog veel mensen van plan om bij de gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen.
- ☐ Als mensen hun partij omschrijven kiezen ze daarbij vooral omschrijvingen als duidelijk, christelijk, verantwoordelijk en betrouwbaar. Ook links, rechts en progressief zijn favorieten.
- ☐ Loyaliteit speelt geen grote rol meer bij herhaalstemmen.
- ☐ Als het regent in Den Haag kan het druppelen in de gemeente maar even goed stormen of luw zijn. Het centralistische verband begint te vergruizen, de directe doorwerking wordt minder.
- ☐ Er is zeker een centralistisch verband, maar minder dan eerst. Ook kan hier op ingespeeld worden door mee te gaan of juist zelf te blijven koersen met heldere standpunten en goede zichtbaarheid. Ook hier speelt leiderschap weer een belangrijke rol.

Het CDA in Ede kan niet langer rekenen op de loyale stem van haar inwoners. Zoals de grafieken over het aantal stemmen op het CDA in de gemeente helder aanduiden, zit er een groot verschil tussen het aantal bij Tweede Kamerverkiezingen en gemeenteraadsverkiezingen. Omdat het bij verkiezingen steeds meer om een momentopname gaat, kan het succes in 2017 in de Kamer niet met zekerheid gezien worden als voorbode voor 2018 in de gemeenten. Desalniettemin, er kunnen verbanden worden gelegd tussen de campagne van 2017 en die van aanstaande verkiezingen. Dit kan gerealiseerd worden door de heer Buma uit te nodigen om, op een strategisch moment, Ede te bezoeken. Als gemeente waarin een overwegend christelijke populatie woont, zal de concurrentiestrijd met partijen in eenzelfde spectrum gering blijven. De respondenten gaven duidelijk aan dat geloofsovertuiging (nog steeds) een belangrijke motivatie voor het stemgedrag is.

Daarnaast dient er in de campagne met zorg te worden gekeken naar de boodschap en de betrouwbaarheid die deze uitstraalt. De paragrafen zoals deze in het verkiezingsprogram-

ma 'Thuis in Ede' beschreven staan kunnen hier als uitgangspunt gebruikt worden. "Bewoners en bedrijven verdienen vertrouwen. Veel regelgeving is echter gebaseerd op wantrouwen. [...] Bij het geven van vertrouwen hoort ook een strenge aanpak richting bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen die het vertrouwen beschamen."

Mocht het, vanwege de formatie, een toekomstige regering of anderszins onverstandig blijken een partijleider te verbinden aan de gemeentelijke campagne, is het raadzaam te focussen op een lokale strategie. De nadruk zal dan meer liggen op paragrafen als: "Besturen in Ede. Het CDA staat voor kleinschalig, betrokken en dichtbij; voor een gemeente die haar inwoners kent. Het bestuur in Ede weet wat er leeft in de gemeenschap en heeft korte lijnen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Bij een betrokken samenleving hoort een betrokken gemeente Ede."

Thuis in Ede

Verkiezingsprogramma 2014-2018

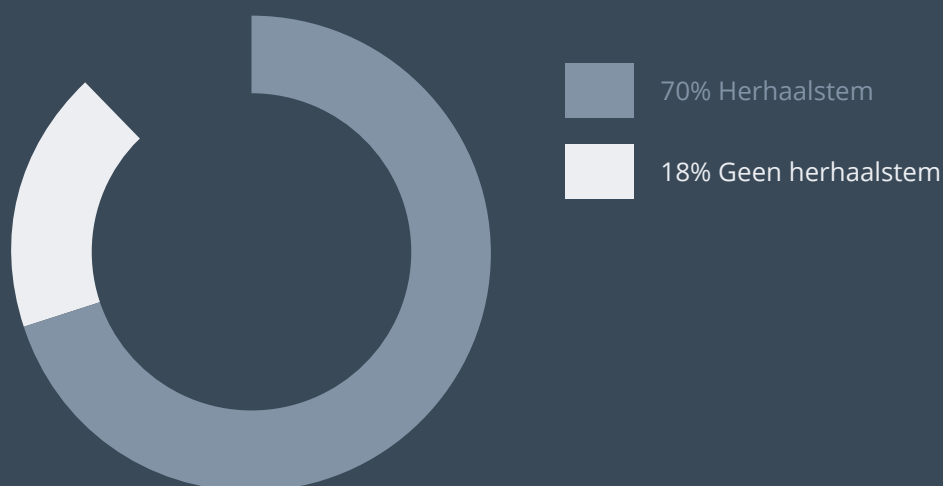
5.3 | CONCLUSIE DEELVRAAG 3

WAT MOTIVEERT DE EDESE KIEZER OM TIJDENS LOKALE VERKIEZINGEN AF TE WIJKEN VAN HAAR STEMGEDRAG TIJDENS LANDELIJKE VERKIEZINGEN?

- ☐ 70% van de Edese ondervraagden is van plan om bij de gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij afgelopen Tweede Kamerverkiezingen.
- ☐ 18% van de Edese ondervraagden zegt dat hun prioriteiten lokaal anders liggen dan landelijk. Het gaat dan om vertegenwoordiging op klimaat & milieu, lokale economie, studentenvoorzieningen en zorg.
- ☐ Herhaalstemmen heeft drie belangrijke redenen: geloofsovertuiging (50%), de lokale partij heeft dezelfde punten als landelijk en normen & waarden.
- ☐ Niet herhaalstemmen heeft vaak als reden dat mensen zich nog willen verdiepen in de standpunten, dat hun partij niet meedoet bij gemeenteraadsverkiezingen en omdat het landelijk programma beter wordt gevonden.

In Ede zien we dat er een grote bereidheid is om op dezelfde partij te blijven stemmen. Toch moeten we dit niet verwarren met absolute loyaliteit. Dit komt echter wel voor en is te scharen onder een relatief groot deel van de respondenten, ten opzichte van het landelijke percentage. Geloofsovertuiging speelt in Ede een belangrijke rol en aangezien het onwaarschijnlijk is dat het CDA in Ede zich zal distantiëren van haar religieuze achtergrond, kunnen deze mensen ook worden meegenomen onder de notie 'loyale stemmers'. Het potentieel van de kiezers richt zich voornamelijk op feitelijke standpunten, waarbij thema's klimaat & milieu, lokale economie, studentenvoorzieningen en zorg benoemd worden. Het CDA Ede heeft hier in hun partijprogramma (2013) veel over gezegd in heldere standpunten. Voor het CDA in Ede zijn de genoemde redenen voor het afwijken van een herhaalstem op dit moment nauwelijks van toepassing.

HERHAALSTEMMEN EDE

5.4 | CONCLUSIE HOOFDVRAAG

WELKE ASPECTEN VAN DE REPUTATIE VAN LANDELIJKE POLITIEKE PARTIJEN ZIJN BRUIKBAAR VOOR DE CAMPAGNE VAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN VAN 2018?

De volgende aspecten hebben invloed op de reputatie van de lokale CDA-fractie én zijn bruikbaar voor de aankomende verkiezingen:

- ☐ Het landelijke leiderschap heeft grote invloed op de beeldvorming rondom een partij. Door een partijleider op afstand te zetten of juist actief te betrekken kan deze als campagne-asset gebruikt worden.
- ☐ De betrouwbaarheid en uitstraling van de lokale fractievoorzitter.
- ☐ Financiële haalbaarheid en duidelijke standpunten.
- ☐ Nadruk op standpunten die gebaseerd zijn op “normen en waarden”.
- ☐ Door maatschappelijke betrokkenheid te laten zien.
- ☐ Een emotional appeal doen op mensen en door met ze meeleven in persoonlijk contact te treden.

5.5 | AANBEVELINGEN

In dit onderzoek hebben we de relatie tussen de reputatie van landelijke partijen op de lokale tegenhangers onderzocht. Daarbij is de vraag meegenomen hoe een lokale partij herhaalstemmen in de hand kan werken. Bij vervolgonderzoek in deze richting kan worden onderzocht hoe de gestelde deelvraag zich bij een grotere Edese populatie verhoudt. Hierbij gaat het om een onderzoek voor een langere termijn, die voldoet aan de gestelde validiteitscriteria.

Ook kan er onderzoek gedaan worden in een andere leeftijdscategorie, waarna vergelijkend onderzoek het tussenliggende verband of gebrek aan verband kan aantonen.

In dit onderzoek bleek dat de verkiezingen steeds meer een momentopname zijn. Onderzoeken zijn dit ook. Om een tendens aan te geven kan enkele maanden voor de ver-

kiezingen een dergelijk onderzoek herhaald worden, wat na vergelijking inzichten kan bieden.

Alvorens besloten wordt bij de gemeenteraadsverkiezingen de landelijke CDA lijn door te zetten, is het raadzaam om het beeld bij de Edese bevolking van de prestaties omtrent de formatie en eventuele prestaties van het kabinet te peilen.

HOOFDSTUK 6.

REFLECTIE

6.1 | REFLECTIE LENNARD

PROCES

Het proces kwam in eerste instantie wat langzaam op gang. Dat kwam doordat we ons al vroeg hadden vastgepind op een vraag die we allebei interessant vonden. Helaas bleek de praktische waarde van die vraag niet goed genoeg te zijn. We hebben daarna veel moeite gehad om het proces strak te trekken. In die fase kwamen we allebei moeilijk op gang. Daardoor hebben we de laatste weken hard moeten werken.

Over het algemeen ben ik zeer tevreden met onze samenwerking. Ik denk dat we elkaar goed aan hebben gevuld en naast de respons die ik graag hoger had gezien ben ik ook blij met het eindproduct.

WAT GING GOED

Goede samenwerking, sterke communicatie, eindproduct is over het algemeen naar verwachting.

WAT KON BETER

we zijn veel tijd kwijt geraakt omdat we vastgepind zaten op een vraag die het niet werd; de enquête heeft te weinig reacties opgeleverd, mede omdat het door tijdgebrek niet lang genoeg uit kon staan.

VOOR DE VOLGENDE KEER

Voor volgende keer wil ik mij bewuster zijn van hoeveel tijd het kan kosten om je hoofden deelvragen op orde te krijgen. Dat vraagt veel binnen het proces. Het is beter om dat wat losser te laten en daar later profijt van te hebben. Dat geeft meer tijd om je enquête te doen en daarmee hopelijk meer respons te genereren.

MIJN FUNCTIONEREN

Ik heb een zwaar blok gehad. Gezondheidsklachten namen de overhand door een te drukke levensstijl en negeren van signalen. Ik zou graag willen dat ik beter had kunnen presteren. Richting het einde van het blok heb ik mezelf kunnen herpakken en wel op maat gepresteerd.

Ik denk dat wanneer ik goed aan het werk was snel en met kwaliteit heb gewerkt. Ook geloof ik dat ik op de juiste tijd nieuwe invalshoeken heb opengegooid en dat het de kwaliteit van het onderzoek beter heeft gemaakt. Ik neem hier voor mezelf veel learning uit mee. Een druk leven is prima maar het mag nooit teveel van mijzelf gaan vragen. Daar wordt uiteindelijk niemand gelukkig van. Wat ik hoop is dat ik Niels hier niet door benadeeld heb.

PEER FEEDBACK LENNARD

COMPETENTIES LENNARD	1	2	3	4	5
PERSOONLIJKE GERICHTHEID					
Initiatief: Is in staat om uit zichzelf doelmatig actie te ondernemen.			X		
Flexibiliteit: Kan doelgericht en effectief optreden onder verschillende en veranderende omstandigheden.				X	
Stressbestendigheid: Is in staat onder stressvolle omstandigheden goed te functioneren.					X
Zelfstandigheid: Is in staat zelfstandig handelingen tot een goed einde te brengen.					X
Leerbereidheid: Is bereid tot het ontwikkelen en uitbreiden van kennis en vaardigheden door leren.				X	
BEINVLOEDEND VERMOGEN					
Sturing geven aan individuen: In staat zijn leiding te geven aan een individu.			X		
CONCEPTUEEL VERMOGEN					
Creativiteit: In staat zijn om alternatieven te bedenken, buiten de kaders te treden.			X		
Probleemoplossend vermogen: In staat zijn praktische oplossingen voor concrete vraagstukken te ontwikkelen.				X	
Leervermogen: In staat zijn om nieuwe informatie te verwerken en effectief toe te passen.			X		
ORGANISATIE VERMOGEN					
Plannen en organiseren: In staat zijn om activiteiten en werkzaamheden.			X		
COMMUNICATIEF VERMOGEN					
Schrijfvaardigheid: In staat zijn op een correcte, heldere, schriftelijke manier te communiceren.					X
Gespreksvaardigheid: In staat zijn mondeling op een heldere manier met anderen informatie uit te wisselen, te communiceren.					X
Luistervaardigheid: In staat zijn om de essentie uit gesproken woord te halen en de ander te stimuleren zijn boodschap over te brengen.				X	

COMPETENTIES LENNARD	1	2	3	4	5
RELATIONEEL VERMOGEN					
Samenwerking: Samen met anderen op constructieve wijze bereiken van gemeenschappelijke doelen					X
Sociabiliteit: Beweegt zich graag en gemakkelijk in groepen mensen.				X	
VAKBEKWAAMHEID					
Technische vaardigheden: Beschikt over de benodigde kennis en vaardigheden over en volgt de ontwikkelingen op het eigen vakgebied.				X	

NIELS OVER LENNARD

Helder en duidelijk over wat hij vindt, dat is Lennard in mijn ervaring altijd. Ook als ik nuances en details aanbreng komt hij met een weerwoord of aanvulling. Dat werkt erg prettig omdat je dan over-en-weer kunt 'sparren'.

Ik merkte wel dat hij het nodig had dat ik het overzicht in de gaten hield. Aan het begin leek het daardoor dat het aan initiatief ontbrak, maar later merkte ik dat het voor ons allebei het gebrek aan kaders was.

Even kort ruggespraak bleek toen voldoende. Zodra de taakverdeling gemaakt was kon ik er van op aan dat het af kwam.

Het werd nog wel even spannend of we het gingen halen. Daarbij merkte ik dat zijn drukke leven hem soms in de weg zat. Daarover is hij altijd eerlijk en concreet geweest, wat het voor mij gemakkelijk maakte om er mee te dealen.

Zodra we aan elkaar gewend waren en elkaars stijl van werken begrepen ging het erg efficiënt en geolied. Mijn dank daarvoor!

6.2 | REFLECTIE NIELS

PROCES

Zodra het eenmaal liep, liep het ook. Deze bijna Cruijffiaanse uitspraak beschrijft het proces voor mij. Het duurde even voor we op gang kwamen. Vooral het gebrek aan kaders van de opdracht speelde mij parten. Het leek bijna een vrije opdracht, terwijl dit niet het geval was. Een goede leerervaring voor in jaar 4.

Ik vind dat we met frustratiepunten goed zijn omgegaan en altijd het doel voor ogen gehouden hebben. Feedback kon direct en kort zijn, maar was nooit persoonlijk en werd ook niet zo opgevat. Dat hield de lijntjes kort. Concluderend: we hebben goed samengewerkt en er staat een mooi eindresultaat.

WAT GING GOED

De samenwerking verliep soepel, we vulden elkaar goed aan en stonden open voor elkaars suggesties.

WAT KON BETER

De planning of timeline. Eerder beginnen, concreter formuleren waar het op uit moet gaan komen en eerder bij elkaar gaan zitten. Ook bereid zijn om een onderwerp of hoofdvraag los te laten zodra je merkt dat het niet onderzoekswaardig is.

VOOR DE VOLGENDE KEER

Mijn leerpunt zit voornamelijk in het feit dat de conceptuele fase me erg veel moeite kost. Duidelijke kaders scheppen, aan het begin van het proces, kan me helpen. Daarnaast is het van belang om eerder mensen te benaderen die je graag wilt spreken. Agenda's naast elkaar leggen kan problematisch zijn. Ook is het belangrijk om de tijd te nemen om netwerken uit te zoeken waar je een vragenlijst zou kunnen delen. Relevante netwerken zijn lastig te vinden, dus dat kost tijd.

MIJN FUNCTIONEREN

Ik vind dat ik onvoldoende ingegrepen heb toen ik merkte dat de voortgang te traag was. Verder hebben we goed samengewerkt en heb ik gemotiveerd kunnen werken aan het product. Toen het druk en spannend werd of we het af kregen heb ik alles op alles gezet, zonder in de stress te schieten. Dit verhoogde de productiviteit enorm.

PEER FEEDBACK NIELS

COMPETENTIES NIELS	1	2	3	4	5
PERSOONLIJKE GERICHTHEID					
Initiatief: Is in staat om uit zichzelf doelmatig actie te ondernemen.				X	
Flexibiliteit: Kan doelgericht en effectief optreden onder verschillende en veranderende omstandigheden.				X	
Stressbestendigheid: Is in staat onder stressvolle omstandigheden goed te functioneren.				X	
Zelfstandigheid: Is in staat zelfstandig handelingen tot een goed einde te brengen.				X	
Leerbereidheid: Is bereid tot het ontwikkelen en uitbreiden van kennis en vaardigheden door leren.					X
BEINVLOEDEND VERMOGEN					
Sturing geven aan individuen: In staat zijn leiding te geven aan een individu.					X
CONCEPTUEEL VERMOGEN					
Creativiteit: In staat zijn om alternatieven te bedenken, buiten de kaders te treden.			X		
Probleemoplossend vermogen: In staat zijn praktische oplossingen voor concrete vraagstukken te ontwikkelen.			X		
Leervermogen: In staat zijn om nieuwe informatie te verwerken en effectief toe te passen.				X	
ORGANISATIE VERMOGEN					
Plannen en organiseren: In staat zijn om activiteiten en werkzaamheden.				X	

COMPETENTIES NIELS	1	2	3	4	5
COMMUNICATIEF VERMOGEN					
Schrijfvaardigheid: In staat zijn op een correcte, heldere, schriftelijke manier te communiceren.					X
Gespreksvaardigheid: In staat zijn mondeling op een heldere manier met anderen informatie uit te wisselen, te communiceren.				X	
Luistervaardigheid: In staat zijn om de essentie uit gesproken woord te halen en de ander te stimuleren zijn boodschap over te brengen.				X	
RELATIONEEL VERMOGEN					
Samenwerking: Samen met anderen op constructieve wijze bereiken van gemeenschappelijke doelen				X	
Sociabiliteit: Beweegt zich graag en gemakkelijk in groepen mensen.				X	
VAKBEKWAAMHEID					
Technische vaardigheden: Beschikt over de benodigde kennis en vaardigheden over en volgt de ontwikkelingen op het eigen vakgebied.					X

LENNARD OVER NIELS

Ik vind dat Niels goed heeft gefunctioneerd heeft. Net als ik was hij misschien soms het spoor bijster maar uiteindelijk zijn we er doorheen geramd en hebben we veel gedaan in weinig tijd. Ik ben erg dankbaar over hoe relaxed hij om is gegaan met mijn situatie. Ik heb zelden gewerkt met medestudenten die zo scherp, snel en gedreven tot persoonlijke groei zijn.

Waar ik meestal nogal een warhoofd ben qua planning heeft hij het strak weten te krijgen en heeft mij ook aangespoord me hier aan

te houden wat mij gigantisch heeft geholpen. Niels heeft een erg directe stijl van communiceren die ik zeker kan waarderen. Vertel mij maar hoe je denkt en dan vertel ik hoe ik denk.

Ook gedurende het proces lag er altijd ruimte om vrij te communiceren. We hebben goed kunnen sparren. Cheers!

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 | INTERVIEW MARC CHAVANNES

Heeft de reputatie (hoe de partij bekend staat) van de landelijke partij invloed op haar lokale tegenhanger?

MC: Ja, maar hoe veel is moeilijk vast te stellen. Er is meer landelijke invloed als er landelijke kwesties spelen die kiezers beroeren. Plaatselijke verkiezingen zeggen meestal iets, soms veel over de landelijke verhoudingen van dat moment.

Heeft, naar uw mening, de lijsttrekker van de landelijke partij grote invloed op het beeld van de lokale partij?

MC: Ook dat is moeilijk vast te stellen. Waarschijnlijk wel. Maar in veel gemeentes eisen lokale kwesties en lokale lijsten een flink deel van de aandacht op.

Welke invloed heeft het beeld dat door de verkiezingsuitslag ontstond, op de gemeenteraadsverkiezingen van 2018? Bijvoorbeeld, een partij wint/verliest veel zetels. Wint/verliest de gelijknamige lokale partij hierdoor ook zetels? Of staan deze los van elkaar.

MC: Zelfde vraag in andere vorm. Je mag aannemen dat partijen die het in maart 2017 bij de Kamerverkiezingen goed deden (Forum voor Democratie, GroenLinks) bij de Gemeenteraadsverkiezingen een goede uit-

gangspositie hebben. De PvdA heeft bij de vorige gemeenteraadsverkiezingen duidelijk slaag gekregen omdat veel kiezers teleurgesteld waren over de kabinetsdeelname van Samsom c.s. in Den Haag.

In uw artikel noemde u de principiële exit van GroenLinks “roekeloos en naïef”. Kan een partij volgens u blijvende schade oplopen door de beeldvorming rondom de kabinetsformatie? En heeft dat invloed op de gemeenteraadsverkiezingen van 2018?

MC: Ja, partijen kunnen door de anderen als weglopers worden neergezet, maar kunnen ook de indruk versterken dat zij een rechte rug hebben, principieel doen wat zij hun kiezers beloofden. De SP riskeert te worden gezien als een partij die altijd wel een reden vindt om niet mee te regeren. Dat zij dat lokaal wel doet heeft de zichtbaarheid en geloofwaardigheid versterkt. Het tegendeel is landelijk van toepassing.

Is het voor lokale partijen beter om zich achter de landelijke partij te scharen of juist een eigen koers te varen? (evt combinatie van de twee?) En op welke manier kunnen ze dat het beste doen?

MC: Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen

hebben heel wat lokale partijen goede zaken gedaan, ook bij de collegevorming. Het is lang niet altijd nodig of nuttig op te treden als franchise van landelijke partijen. Eigen en lokaal kan juist een frisse indruk maken, er zijn voor úw belangen.

Kent u succesvolle voorbeelden bij de voorgaande vraag?

MC: Er zijn er een hoop. Kijk maar hier: https://nl.wikipedia.org/wiki/Categorie:Nederlandse_lokale_politieke_partij

De Leefbaren in Rotterdam. En de Stadspartij in Den Haag. Dragen beide collegeverantwoordelijkheid. Maar vergeet niet dat er in tal

van gemeenten dit soort partijen actief mee besturen, zonder boodschap aan landelijke partijen: https://nl.wikipedia.org/wiki/Veldhoven_Samen_Anders

Kunnen we stellen dat wanneer het regent in Den Haag, het druppelt in de gemeente?

MC: Soms wel. Dat is eigenlijk jammer want het levert niet noodzakelijkerwijs de beste afspiegeling van meningen in een gemeente op.

BIJLAGE 2 | INTERVIEW JAN SCHINKELSHOEK

Kunt u iets vertellen over het werk wat u doet?

Ik ben sinds 2010 toen ik de Tweede Kamer uitging communicatieadviseur. In praktijk betekent dat dat ik directeur ben van Schinkelshoek en Verhoog, samen met mijn compagnon Gertjan Verhoog. In het algemeen adviseren we bedrijven en organisaties over hoe te communiceren en hoe zij om kunnen gaan met de politiek. Als je een boodschap hebt, hoe kom je er door? Hoe zorg je dat je gehoord wordt. Dat klinkt misschien erg algemeen maar het leidt tot hele concrete opdrachten, zoals bijvoorbeeld een Deens bedrijf dat in Nederland windmolens wil bouwen aan zee tot en met ziekenhuizen die al dan niet verzameld een bepaalde boodschap voor de politiek hebben.

Met hoeveel mensen doet u dat?

We zijn een klein bureau, met een kern van vier mensen. Daarnaast hebben zich mensen aangesloten een cirkel van 8 die onder onze vlag varen. Zzp'ers die vanuit eigen rekening en risico werken maar wel hier in dit pand zitten en kost en inwoning krijgen.

De reputatie van een landelijke partij, heeft die invloed op haar lokale tegenhanger?

Natuurlijk. Politieke partijen opereren, misschien minder dan in het verleden, toch als een soort eenheid. Je herkent, laten we een voorbeeld nemen, een PVDA beoordeel je toch op wat je er lokaal van weet, maar ook hoe het landelijke beeld is. Dus het heeft directe invloed op elkaar. Je ziet ook heel goed als een partij het plaatselijk heel goed doet, een goede wethouder heeft, actieve raadsfractie, mooi eigen statenboek dat toch bij de gemeenteraadsverkiezingen niet goed doen omdat ze landelijk op een of andere manier in de ogen van het publiek geprutst hebben. Dus dat is een directe relatie. Nou andersom gebeurt het ook, ik herinner me toen ik campagneleider van het CDA was, in 1986 dat in maart 86 bij de raadsverkiezingen het verassend goed deed, en achteraf bleek dat een soort oppad voor de grote overwinning van Ruud Lubbers bij de landelijke verkiezingen in mei.

U zei net de relatie is minder sterk dan vroeger?

Ik zie dat politieke partijen minder neiging hebben om centralistisch te opereren. Ze

functioneren meer als losse eenheid. Je ziet ook binnen partijen veel meer variatie, een partij als bijvoorbeeld het CDA, er zijn tussen het katholieke en protestantse deel altijd veel verschillen geweest op regionaal niveau. Dat kan er voor zorgen dat een beeld wat landelijk ervaren wordt op lokaal niveau zeker niet herkenbaar hoeft te zijn en ook andersom niet. Dus het beeld begint wat diffuser te worden heb ik het gevoel.

En ziet u dat als een sterk punt dat er lokale profilering is of leidt dat juist af van de lijn?

Het past bij deze tijd. Een tijd waarin grote organisaties veel meer beoordeeld worden op wat ze lokaal doen, wat ze ter plekke doen, wat ze zichtbaar doen dan het massieve beeld dominant is. Dus om het in communicatietermen te zeggen: het brand, het merk begint te vergruizen. Daar worden ze op beoordeeld, dus ze moeten ook wel. Opnieuw, de partij die ik het beste ken, het CDA wordt veel meer beoordeeld op wat ze in Gelderland of in de Achterhoek doen, door mensen daar en veel minder gezien wat Buma er in Den Haag van maakt. Je ziet ook dat het varieert, landelijk stem je misschien wel op CDA maar plaatselijk al lang niet meer. Dus de vanzelfsprekendheid is er ook. Partijen moeten dus ook wel veel flexibeler omgaan met de uitdagingen die zij tegenkomen.

En hoe je als landelijke partij dan bekend staat heeft dus daarop een grote invloed?

Ja dat heeft wel een hele grote invloed. Als Buma het nu verprutst bij het CDA of Asscher bij de PVDA of Rutte, wie het straks bij de kabinetsformatie verprutst zorgt voor consequenties op wat er lokaal gebeurt. In 2 opzichten: het heeft een effect op het kader. Misschien wordt iemand ontmoedigd. Dan denkt ie lieve help, ze verpesten het in den haag hoe moet ik dan stemmen binnenhalen? Dit kan ook andersom voorkomen door een beetje mee te liften. En de tweede is natuurlijk dat dit ook effect heeft op de kiezers. Dan kiezen ze misschien toch opeens voor de SP in plaats van de PVDA als er in DH zo met de stemmen wordt omgegaan.

U noemde de term meeliften, hoe kan een lokale fractie meeliften met een landelijke partij?

Het is altijd goed, als het landelijk goed gaat, lokaal of regionaal daarvan vruchten te proberen te plukken. Bijvoorbeeld door de lijsttrekker te vragen om in jouw gebied langs te komen. Als het een grote publiekstrekker is. Dat hebben we ook regelmatig meegemaakt, dan wordt je campagne-asset. Dan mag bijvoorbeeld een Rutte op veel plekken komen. Als een probleem is, blijf dan maar liever weg, blijf dan maar in DH zitten. Dus je kan succesvolle ministers (presidenten) lokaal of provinciaal laten optreden.

Een andere mogelijkheid is: landelijk is iets bezig wat heel erg succesvol is in de politiek, en wij haken daar plaatselijk op in. Bijvoorbeeld landelijk zijn ze bezig met een belastingverlaging nou dat zetten we door op lokaal niveau. Je kunt dan laten zien een VVD zit niet alleen in den haag maar ook in Bennekom of Rucphen waar ze precies hetzelfde doen. Dat je meelift op de trends die je als politieke beweging uitstraalt. Zo kun je daarop meeliften. Succes van de een pakken en laten doorklinken.

Zijn er nog meer voorbeelden te noemen hoe dat zou kunnen?

Nee nu niet, misschien dat ik gaandeweg op meer voorbeelden kom, maar voor nu even niet. Het is echt van gaat het goed dan wil je succes kopiëren maar als het slecht gaat, naar jouw gevoel slecht gaat in Den Haag dan is het juist eigen koers varen. Zodat ze weten dat wij hier in de Achterhoek of in de kop van NH of in Zeeland een eigen organisatie zijn. Hier doen we het anders.

U zei al even een goede mogelijkheid voor lokale partijen zou een lijsttrekker zijn, hoe groot is de invloed van een lijsttrekker van de landelijke partij?

Die is heel behoorlijk. Er zijn lijsttrekkers geweest die politieke partijen naar hun hand hebben gezet. Nou denk even na wat er afgelopen winter gebeurde met de PVDA. Denk ook even aan Jacques Monasch die ook bij de PVDA in de strijd wilde. Die had heel helder

gezegd: als ik lijsttrekker wordt dan moet het programma op die en die punten anders. En zelfs toen Asscher gekozen werd is het verkiezingsprogramma op bepaalde punten aangepast, aangescherpt zou je kunnen zeggen. Niet zoveel als misschien Monasch wilde, maar er is altijd, ook vanuit bijvoorbeeld een CDA, dat de lijsttrekker in hoge mate bepalend is voor wat een partij uitstraalt. Dat is ook logisch want hij of zij wordt geacht het verhaal te vertellen. Als het een verhaal is wat de boer op wordt gestuurd is het heel belangrijk dat die lijsttrekker daar zelf in gelooft. Daar is een samenhang in.

Anders komt het waarschijnlijk ook niet geloofwaardig over.

Precies

Dan over de beeldvorming, want dat zijn de feitelijke standpunten, maar reputatie is natuurlijk ook heel erg een beeldvormend vraagstuk.

Klopt, het komt ook in toenemende mate met elkaar samen. Ik wil niet vroeger tegen het heden uitspelen maar er is misschien een tijd geweest dat de beweging, de partij, dominant was en lijsttrekkers en politieke leiders veel minder gezichtsbepalend waren. Die uitspraak moet je niet overschatten hoor, politieke partijen hebben het altijd moeten hebben van gezichtsbepalende mensen. Dat was een Kuijper, dat was ook een hele dominante man en we herinneren ons eigenlijk nauwelijks nog de mensen die daar omheen stonden. Laat staan verderop. Die is jarenlang het gezicht van de partij geweest.

Maar ik heb het gevoel dat de laatste 25 a 25 jaar, misschien is dat wel begonnen in de periode van den Uyl en Lubbers dat er een accentverschuiving kwam, dat de zaak veel meer gepersonaliseerd is. Den Uyl en ook zeker Lubbers werden indertijd met de partij. Misschien kun je wel zeggen dat we zelf ook daar nauw bij betrokken zijn geweest. Toen wij de campagne van 1986 voorbereidden, was een hele grote discussie: moeten wij ons ophangen aan de persoon Lubbers of juist niet? Nou, uiteindelijk hebben we dat wel gedaan, laat Lubbers zijn karwei

afmaken, maar daar klonk niks christendemocratisch in door. In campagnes tot vlak daar aan vooraf gaande ging het eigenlijk altijd om de christendemocratische uitgangspunten. Dus het programma werd centraal gesteld. En dat is toen verschoven, zeker toen voor het CDA zichtbaar naar echt het persoon. Het Karwei dat is niet nadrukkelijk genoemd. Er was wel een verhaal bij meen ik maar je ziet het accent verschuiven. Het was ook al eerder gedaan bij de PVDA. "Den Uyl, kies de minister president" hadden ze ook al, A kiezen we die niet en B dat zegt verder helemaal niks, maar goed je ziet dat het heel erg op de persoon, de staatsman Den Uyl is gericht. En die trend heeft zich heel erg doorgezet. Zeker als je heel markante leiders hebt komen ze ook heel markant op affiches, ze worden letterlijk beeldbepalend en je ziet dat de zichtbaarheid van het programma daar een beetje achter verdwijnt.

Zou je daar ook op lokaal niveau ook iets mee kunnen? Aangezien de lijsttrekkers daar misschien toch minder bekend zijn?

Ook daar zie je denk ik hetzelfde patroon. Dat heeft ook te maken met het rol-effect. Je ziet ook, dit is al wat langer aan de gang in NL, en het westen: de zendingskracht van grote verhalen is aan de verteller. Of je nou sociaal democratisch zit of christen democratisch, of dat het nu überhaupt een verhaal is: mensen, kiezers, burgers, laten zich veel minder inspireren door die idealen en kiezen veel meer voor personen. Dat is een trend die doorgaat en partijen of ze willen of niet moeten daarin meegaan. Je ziet het ook zelfs bij de SGP, van der Staaij komt veel nadrukkelijker in beeld dan zijn voorgangers, dan van Rossem die van de week is overleden. Dus je ziet dat iedereen daarin meegaat.

En dat gaat ook lokaal door. Sterker nog ik denk dat het lokaal veel makkelijker is om partijen op te richten die eigenlijk eenmanszaken zijn. Een wethouder die het goed doet, een bakker die veel succes heeft en een eigen partij begint, de kans van slagen is dan relatief veel groter, de kiezers heb je veel meer bij de hand dan landelijk. Dus ik denk zeker dat dat doorgaat op lokaal niveau.

En geldt dat concept van de bakker ook voor iemand die zich verbindt aan een landelijke partij? Of hebben we dan echt met die eenmansfracties op lokaal niveau zonder grote broer in Den Haag te maken?

Ook dat- het spijt me dat het zo genuanceerd ligt- heeft voor en nadelen. Als je echt een eenmanszaak bent op regionaal niveau dan ben je dichter geworteld bij de mensen die je vertegenwoordigt. Dan hoor je meer wat ze zeggen dan kan je ook directe wat voor ze betekenen. Met een landelijke partij moet je toch compromissen sluiten, het belang van bijvoorbeeld Friesland kan niet altijd domineren binnen de VVD, er moet ook wel eens worden gematcht met wat ze in de randstad zeggen.

Dus je kan directer belangen behartigen, herkenbaarder en markanter opkomen voor, maar het heeft als nadeel dat je stem, als je dingen moet regelen in je dorp of stad, dat je niet in Den Haag natuurlijke bondgenoten hebt die wetswijzigingen kunnen maken.

Zien we dan de parallel met de afscheiding van lokale partijen ten opzichte van de standpunten van landelijke partijen?

Ja, je bent lokaal heel herkenbaar, maar je stem klinkt wel zwakker op lokaal niveau dan op landelijk niveau. Dat is die spanning die daartussen zit. Die ook niet op te heffen is.

Zijn er ook manieren om die spanning te distantiëren door sterke punten over te nemen van de landelijke partij maar zwakke punten te nuanceren?

Dat kan wel maar er zijn grenzen aan. Je kan cherry picken en de leuke punten meenemen en van de rest afstand houden. Maar op een gegeven moment krijg je dan toch de vraag: in hoeverre ben jij eigenlijk nog PVDA'er of CDA'er?

Dan kom je aan de grens. Je kan niet zeggen met een paar leuke punten doe ik mee, op een gegeven moment zegt zo'n partij dan ook van joh kies nou even, ga met de partijleiding mee. Bijvoorbeeld wij vinden het allemaal belangrijk dat we in Europa blijven, dan moet je toch je standpunt innemen. Het is toch je eigen partij

De uitslag van de TK verkiezingen op zich zegt dat iets over wat er lokaal gaat gebeuren?

Nee. Ik zou zeggen bijna niks. Er zijn raadsverkiezingen volgend jaar en inmiddels weten we dat de verkiezingen toch wel te vergelijken zijn met flipperkasten. De uitslag wordt steeds moeilijker te voorspellen, dat het meer dan ooit een echte momentopname is. Wat nu geldt hoeft morgen niet meer te gelden. En nog sterker je weet bijna zeker dat de winnaar van gisteren de verliezer van morgen is. Zo erg is het niet helemaal maar kijk maar naar de PVDA. Geweldig grote schokken, waarbij er wel 1 trend in zit: als je regeert dan wordt je afgestraft. Dat is niet populair, dan speel je onvoldoende in op -of je in een positie zit om dat goed te doen is weer een andere maargoed- dat is een beetje de teneur, iedereen die gaat regeren weet dat ie een risico loopt, een electoraal risico. Dat is ook waarom zo'n formatie zo moeilijk verloopt, omdat ze allemaal dat risico willen minimaliseren.

Dat heeft ongetwijfeld zijn invloed straks bij de raadsverkiezingen. Die worden ogenblikkelijk weer gebombardeerd tot de eerste serieuze test, de tussenstand, testcase, eerste serieuze opiniepeiling voor het dan hopelijk zittende kabinet. Dus het heeft z'n invloed. Al is het alleen maar omdat wij er zo over denken en erover praten. En helemaal is dat sterk bij regionale, provinciale verkiezingen, omdat de provinciale staten de eerste kamer kiezen. Dus daar is helemaal een directe relatie.

Een aantal mensen stemmen binnen de gemeente tijdens de tweede kamerverkiezingen op een landelijke partij, zijn er manieren om je bij de raadsverkiezingen die mensen weer aan je te binden? Profileren: Vorige keer heb je CDA gestemd doe dat nu weer? Kun je zo verbintenis creëren?

Ja, dat hangt er wel van af welke campagne je voert maar je kan dus zeker als je het goed doet in Den Haag proberen gebruik van te maken. Als het slecht gaat in den Haag dan hou je het een beetje af. Daar hadden we het

al over dus er zal zeker worden geappelleerd. Landelijke opererende partijen, je ziet per keer dat de versplintering doorgaat niet alleen in TK maar ook op lokaal niveau. Het is heel makkelijk om zelf een partij te beginnen, Een van de sterke argumenten is dat partijen als CDA PVDA D66 VVD, geef je geen stem aan lokale partijen dan gaat je stem minder ver door in regionale en nationale politiek. En als landelijk verbonden partij sta je daarmee sterker. Dat is een van de argumenten. Maar wat heb je er aan? Er worden toch weer compromissen gesloten? Wat heb je eraan als je ook in het dorp concessies moet gaan doen?

U bedoelt bij een lokale coalitie?

Ja

Zouden we kunnen stellen dat als het regent in den haag het ook druppelt in de gemeente?

Ja dat kun je wel zeggen. Nou ik durf het nog wel om te draaien. Als het regent in den haag, in algemene zin geldt het zo. Maar er zijn ook uitschieters bij. In die zin is het minder met matigheid dan het lijkt. Als het regent in Den Haag kan het ook stormen in de Achterhoek. Of op het platteland van Brabant. Maar het kan ook relatief op hetzelfde moment in de kop van NoordHolland of op de Utrechtse Heuvelrug bladstil blijven.

Ik denk omdat die partijen met het vanzelfsprekende verband en gecentraliseerd optreden dan toch aan het vergruizen is, waar we het net over hadden, is nu de doorwerking veel minder direct en voorspelbaar. Anders gezegd: plaatstelijke, regionale sentimenten worden steeds bepalender. Als ik afgelopen verkiezingen op Buma heb gestemd wil dat helemaal niet zeggen dat ik dat komende verkiezingen in Baarlo of Zutphen dat weer zou doen. Dan stem ik misschien wel VVD of PVDA.

Omdat die standpunten zo diffuus zijn?

Het voornaamste is dat de vanzelfsprekendheid eruit is. Mensen zijn veel minder vast, minder onderdeel van een bepaald denkpatroon. En we oordelen alles veel individu-

alistischer en kijken op dit moment wat is het beste hier? Bijvoorbeeld die partij is voor minder wegenbelasting of alle lantarenpalen 's avonds aan hebben. Dus dat wordt veel bepalender in dat steeds losser wordende, decentraliserende, fragmenterende beeld, nadelig voor landelijke partijen. Daardoor kunnen die kleine partijen opschieten.

Dus uitschieters zijn veel meer. Vergeet niet dat sinds een paar jaar het totaal aan lokaal uitgebrachte stemmen dat die kleine partijen de grootste groep zijn bij gemeenteraadsverkiezingen.

Hoe bedoelt u?

Nou vroeger was het simpel. Toen werd het CDA bijna altijd 1 en de PVDA bijna altijd 2. Maar als je nu alle stemmen van alle lokale partijen bij elkaar optelt die dus niet de grote 4 zijn dan is dat verantwoordelijk voor bijna een derde van de stemmen. Al sinds de jaren 90.

Dus dat is een groot blok kiezers die bij gemeenteraadsverkiezingen niet laat zien wat ze landelijk doen. Want die gaan zich hergroeperen. Misschien blijven ze wel thuis. Wat doen ze? Zijn er manieren om de thuisblijvers die vorige keer landelijk op je gestemd hebben om die lokaal toch weer naar je toe te halen?

Eigenlijk is het niet veel meer dan dit: de lijnen doortrekken, in Den Haag hebben we onze slag geslagen en dat kunnen we hier nu ook doen (u kunt gehoord worden) Maar nogmaals, het hoeft maar even slecht te gaan en dan gaan mensen weer meer lokaal stemmen. Die vanzelfsprekendheid is echt helemaal weg.

Een belangrijk element in het hele verhaal is dat politieke partijen, nou ik zou niet willen zeggen aan het ontbinden of oplossen zijn, maar het is minder strak, minder eenlijnig, het is niet meer vanzelfsprekend. Aan beide kanten.

In die zin kan de kiezer ook niet garanderen dat ie volgende keer op je stemt. Plaatselijk zeker niet.

Zou de lokale politieke partijen zich moeten uitspreken over de grotere onderwerpen of moeten ze dat juist aan hun landelijke tegenhanger overlaten en zichzelf op lokaal niveau gaan profileren?

Schoenmaker blijf bij je leest zou ik zeggen. Dit is juist de kracht van lokale partijen, dat ze in lokale onderwerpen en issues heldere standpunten hebben. Qua infrastructuur of op zondag de winkels open. Tal van onderwerpen zijn denkbaar. Dan moet je je niet opeens over Putin of Tump uitspreken. Wat heb je daarbij te winnen? Daar kiezen mensen je niet voor.

Je wordt gekozen omdat je hier iets kan betekenen. Kijk maar naar de Haagse stadspartij. Vrij groot, is nu een coalitiepartij. Heeft afgelopen campagne geweldig gepromoot met een groot muziekcentrum midden in de stad. Waarom zouden zij het moeten hebben over de gasbollen in groningen? Blijf bij je leest. In die zin heb je alleen maar te verliezen.

En partijen als GroenLinks die zich vooral profileren op klimaat, dat zal in alle aspecten van de samenleving terugkomen. En toch is het een groter onderwerp waar ze raakvlakken heeft met de Haagse fractie. Zou een gemeenteraad zich daar dan wel bij aan moeten sluiten?

Nou GroenLinks is dus een goed voorbeeld van een middelgrote partij met een heel herkenbaar profiel. Ze zijn sociaal economisch links en combineren dat met een heldere opvatting over energie en klimaat. Je mag dan verwachten dat de kiezers daarvoor komen. En dan is het voor een lokale Groenlinks bijvoorbeeld in Den Haag belangrijk om heel concreet te zeggen: we gaan de stad daar en daar groener maken. Dat verwacht ik van Groenlinks. Dat is een asset, hun onderscheidend vermogen.

En voor de PVDD is het zo mogelijk nog scherper. Hoe kunnen we hier dierenwelzijn in de regio bevorderen. Dan heb je het echt over one issue partijen, niet dat GroenLinks dat is. Maar dan wordt de vraag: hoe kunnen we dat landelijke standpunt op lokaal niveau aanpakken. Dat is voor partijen als VVD D66 CDA

PVDA veel moeilijker, omdat zij veel meer ruimte hebben om hun eigen accenten te leggen.

CDA geldt niet als een one-issue partij. Geldt het voor die partij dan helemaal niet of zijn daar ook dit soort onderwerpen voor te bedenken?

Nou het is niet helemaal los zand. We hebben natuurlijk wat meer issues. Maar als het goed is hebben zit er toch iets in het christendemocratisch programma wat onderscheid van een D66 of PVDA. Dus je zal op een of andere manier duidelijk moeten maken aan de kiezer wat dat onderscheid inhoudt. Wat betekent het dan? Waar kun je zien dat de PVDA sociaaldemocratisch is? In de krant stond vanmorgen dat ze dat doen door op te komen voor lage inkomens en zekerheid. Nou hoe dan ze dat nou in Den Haag? Ik zou als kiezer zeggen van: hoe stelt mijn lokale partij dat voor?

Het maffe is dat het steeds lastiger wordt om dat soort mooie principes, liberale, christelijke, socialistische principes te vertalen in concrete punten. Het onderscheidende vermogen moet daar in. Maar mensen zijn juist steeds minder een dimensionaal: Christendemocraat, sociaal democraat of liberaal. Wat zijn ze? Ik weet het ook niet.

Een combinatie van alles misschien?

Ja, daarom is het voor die partijen ook zo moeilijk. Ze kunnen zich niet een one-issue partij maken. Het zal heel lokaal misschien weleens gebeuren. Maar dan nog is het een versmalling en het heeft ook weer nadelen in de profilering.

Zijn er nog meer aspecten van de reputatie landelijk die invloed hebben op een lokale reputatie? Met name richting de komende gemeenteraadsverkiezingen?

Landelijke effecten die doorwerken op plaatselijk vlak? Nee ik denk dat we daar ondertussen alles wel van besproken hebben.

Het belangrijkste bij het maken van de programma's wordt: hoe is het een Den Haag? Wie zit er? Kunnen we meeliften? Kunnen we doorvertalen?

Opkomst van lokale partijen is een derde van

de stemmen. Hoe kunnen we daar als landelijk verbonden partij op inspelen. Het tegenovergestelde geldt natuurlijk voor de lokale partijen, zij hebben vaak juist die afkeer tegen Den Haag. In Den Haag maken ze er een bende van maar wij gaan het hier goed doen is dan hun boodschap.

De verkiezingsprogramma's worden natuurlijk een behoorlijke tijd van tevoren gemaakt. Hoe het op dat moment in Den Haag gaat, hoe het ervoor staat hoeft niet tijdens de campagne hetzelfde te blijven. Hoe kan daar rekening mee worden gehouden?

Nou een campagne en verkiezingsprogramma's zijn ontzettend mooi maar laten we niet overdrijven. We lezen ze niet. Als we ze al lezen gaat het via Kieswijzers. Oh vinden ze dat. Een handjevol mensen doet dat maar. Overschat ze niet. Maar onderschat ze ook niet want het is wel een vaste groep. Daar kun je wel fouten in maken. Maar de echte campagne gaat echt om wat er in het dorp gebeurt.

Wat zijn goede manieren om lokale issues die voor jouw achterban gelden te detecteren?

Ten eerste je moet weten wat er speelt. Ook onder de oppervlakte. Waar irriteert men zich aan? Waar zijn ze boos over? Wat willen ze anders?

Twee: Je moet er een helder standpunt over hebben. Kraakhelder

Drie: een goede campagne om aan die boosheid en ergernis een stem te geven. Het zijn vaak karakteristieke mensen die daar goed vorm aan kunnen geven.

Hoe definieert u een goede lokale campagne?

Een goede campagne is weten wat er speelt, daarop ingaan, mensen aanspreken, zichtbaar zijn, maximaal gebruik maken van lokale media, met name lokale televisie.

U noemde als eerste weten wat er leeft. Hoe doen politieke partijen dat?

Weten wat er leeft? Er zijn verschillende me-

thodes voor. De eerste is natuurlijk eigen oren en ogen open. De straat op. Niet compleet willekeurig maar binnen clubs en verbanden. De horeca. Als je drie vier mensen over hetzelfde hoort dan is dat blijkbaar een thema. Of je er wat mee wil is een tweede.

Daarnaast zijn natuurlijk de verkiezingsonderzoeken. Er zijn hele grote partijen die zich daar mee bezig houden en veel geld hebben verdient, omdat ze dat boven tafel konden halen.

Net of je zeep verkoopt: je moet weten of er behoefte is. En bij wie.

Het is niet leidend maar je moet wel weten waar je de meeste kans maakt. Waar kan ik de meeste vissen vangen. Kiezers binnenhalen.

En dat vervolgens aansluiten op je eigen standpunten?

Ja en dan is de vraag: krijg ik het binnen mijn kader gebogen. Soms is het niet geloofwaardig als een partij zaken brengt. Maar dat is aan hunzelf.

Maar ook: als je er niet in mee gaat is het wel goed om te weten wat er speelt zodat je er wel een antwoord voor hebt. Dus monitoring en crisisonderzoek zijn buitengewoon belangrijk. En dat hoeft niet eens duurbetaald als je zelf op de goede plekken rondloopt en luistert.

Grote dure adviesbureau's als Motivaction zal een lokale partij niet inhuren (nee), zijn er nog andere creatieve manieren voor lokale partijen om hier iets mee te doen.

Nou los van de grote steden moet het toch wel overzichtelijk zijn. Ede bijvoorbeeld is waarschijnlijk goed overzicht te houden. Je gaat af op de kranten, brieven die de raad krijgt en mensen die je spreekt. Het zou denk ik raar zijn als je dingen mist.

Journalistieke verslaggeving op lokaal niveau en spreken met je inwoners dus?

Ja journalistiek is een belangrijke factor. In het verleden werden de twee weleens gelijk gesteld, toen heette journalistiek ook wel de publieke opinie. Onmiddels is ontdekt

dat het zo simpel niet is, en dat de journalistiek ook niet altijd weet weer te geven wat er speelt, omdat er meerdere lagen zijn. Dus daar moet je niet alleen op afgaan maar ook dieper boren.

Een raadslid met gezonde instincten komt een heel eind.

U zei in de campagne gebruik maken van lokale media, zijn er manieren waarop u ervaring heeft met hoe die media aanslaan.

Nou het is niet anders dan landelijk. Belangrijk is net als bij de TK verkiezingen: Elke campagne heeft drie P's.

Heb je een helder programma met een kernboodschap, waar sta je voor

Heb je een goede persoon, je verhaal kan nog zo goed zijn, als niet de goede persoon het vertelt luistert er niemand. Zeker waar personen belangrijker worden wat door de televisie versterkt is.

En drie: er moet een profiel inzitten, wat beweegt er achter, sluit het aan bij, zit er elasticiteit in. Op lokaal niveau is dat echt vak en precisiewerk.

En dan is die waarom een gedeelte de kern van een partij in Den Haag en dan ook een gedeelte waarom heeft Ede een CDA fractie?

Ja! Je zal duidelijk maken je staat in een landelijke traditie, maakt deel uit van. Maar daarin vervlochten zitten Edese punten, of we hebben het doorvertaald naar Ede en dat betekent dit en dit.

Dat kan in andere steden natuurlijk iets anders betekenen.

Op landelijk niveau geeft u aan dat de lijsttrekker erg belangrijk is. Is dat op lokaal niveau nou hetzelfde of moet je het dan meer hebben van het landelijke persoon?

Ik denk -onder voorbehoud- dat het op lokaal niveau wel anders is dan lokaal. Landelijke campagnes worden vooral op tv gedaan. Zaaltjes doet bijna niemand meer. Dat betekent dat je het landelijk heel erg moet hebben van de zichtbaarheid en welsprekendheid en

overtuigingskracht van je lijsttrekker.

Dat ligt plaatselijk wel anders. Alleen al omdat er minder televisiedebatten zijn, als er een is dan is dat al veel. Dus dan moet je het meer hebben van plaatselijke gesprekken en debatten in zalen, kerken, clubs en meer. Dus dan worden contacten veel belangrijker. Dat kan je niet in je eentje en daar heb je je team bij nodig. Op lokaal niveau is er dus veel meer teamwork en het is minder toegespitst op puur de lijsttrekker.

Is het dan meer toegespitst op de standpunten of op de partij?

Dat is moeilijk te zeggen. Een eenmanspartij zal het heel erg moeten hebben van de populaire bakker, door mond tot mond. We hebben het ook meegemaakt hier in Den Haag meegemaakt met Joris Wijsmuller die als raadslid 1 of 2 zetels had en een paar jaar geleden opeens doorbrak toen hij zich hardmaakte als de tegenstander van het gigantische project wat het Cultuurpaleis heette.

Dus daar moest hij naast zijn persoon het hebben van markantheid. Veel coalitiepartijen hadden veel geld uitgetrokken voor de bouw en hij was er tegen, wat leidde tot veel onvrede in de stad. Hij heeft daar perfect op ingespeeld door mee te gaan werken.

Dus het persoonlijke charisma wordt dan aangewend om bijna als one-issue welsprekend te zijn.

Is dit de kracht van het anti-standpunt naar voren te schuiven?

Ja, zo wel. Als je een geslaagde verkiezingscampagne kan versmallen naar iets praktisch, zoals "minder minder" kan vertalen naar een voor of tegen in het stadhuis dan weet je bijna zeker dat je het goed doet.

Dat geldt dan misschien niet voor partijen die geregeerd hebben?

Nee daarom hebben de partijen het ook zo moeilijk, omdat ze besmet zijn, ze hebben concessie gedaan of meegewerkt aan een niet populair project. Er wordt toch steeds meer ingespeeld op het boze sentiment wat er in de kiezer zit. Die onrust wordt gemobiliseerd. Dat leidt er toe dat sommige lokale partijen meer protestpartijen aan het worden zijn.

Zijn er manieren om op lokaal niveau je partij daarvan af te schermen of mee te liften ondanks het feit dat je bestuurd hebt.

Dat kan wel maar dat vraagt een heleboel. Afstand nemen is niet geloofwaardig, maar als het sentiment is dat je geprutst hebt door dat te doen is het al gelijk een lastige situatie. Dan zou ik eerder kiezen voor de aanval. Helder zeggen het is wel goed want ... redenen.

Wegduiken helpt niet een helder standpunt innemen wel.

Nog even vanaf de andere kant: zou een partij die afgelopen periode bestuurd heeft afgesloten issues naartoren kunnen halen bij de campagne?

Ja dat kan ze hebben ongetwijfeld successen geboekt en beslissingen gemaakt waar ze trots op zijn, anders is er iets mis. In mijn campagne in 86 met Lubbers: Laat Lubbers het karwei afmaken. De insteek was: we zijn het land aan het redden, dat lukt, maar we

hebben uw steun nodig om er mee door te gaan, help ons dit voort te zetten. Dus we hebben verantwoordelijkheid genomen die periode voor de crisis van begin jaren 80. Daarom konden we aanvallen met: we maken het nu weer in orde.

Je moet dus wel verantwoordelijkheid dragen voor beslissingen die je in een coalitie maakt ookal zijn ze niet populair.

Je moet laten zien waar je trots op bent. Dus: geef ons de kans op het karwei af te maken. Het lijkt wel op wat Rutte deed afgelopen verkiezingen.

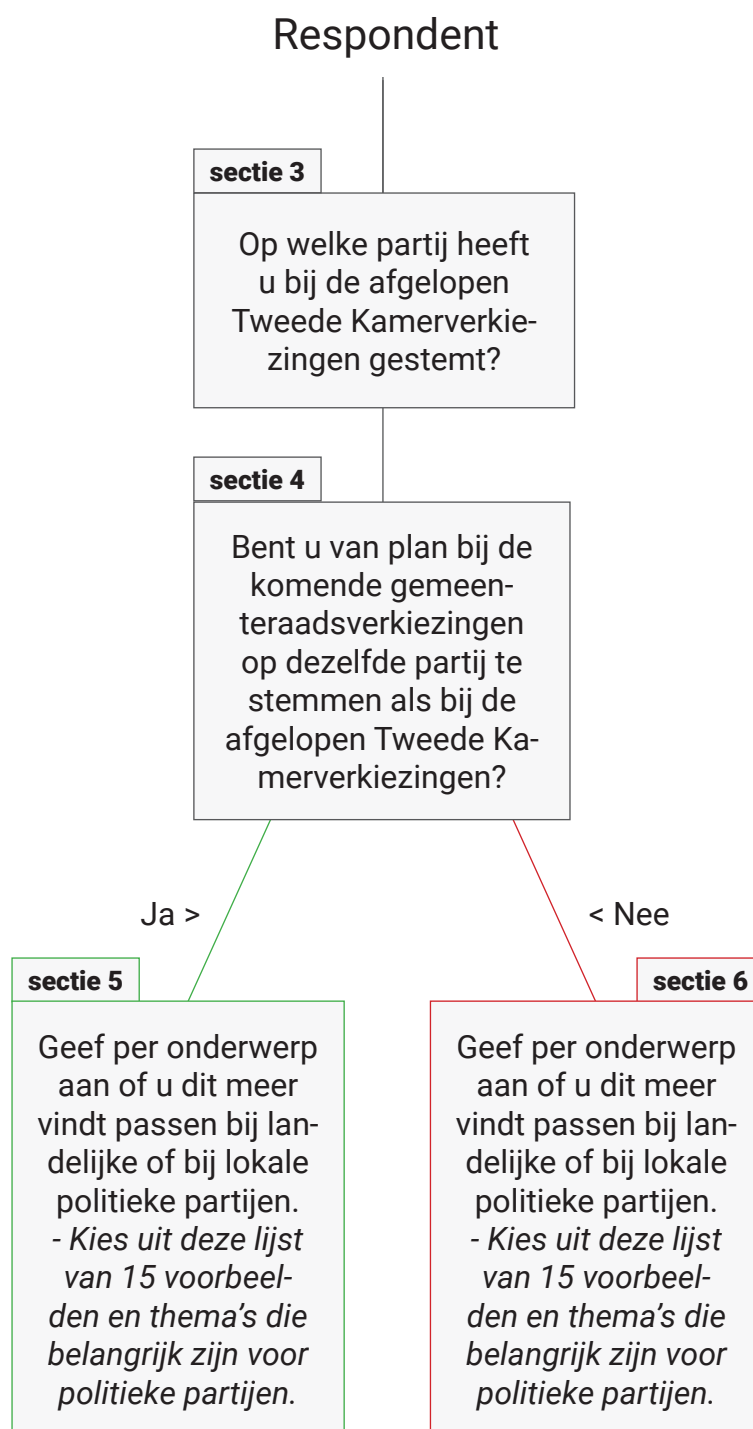
Als het maar geloofwaardig is wat je zegt.

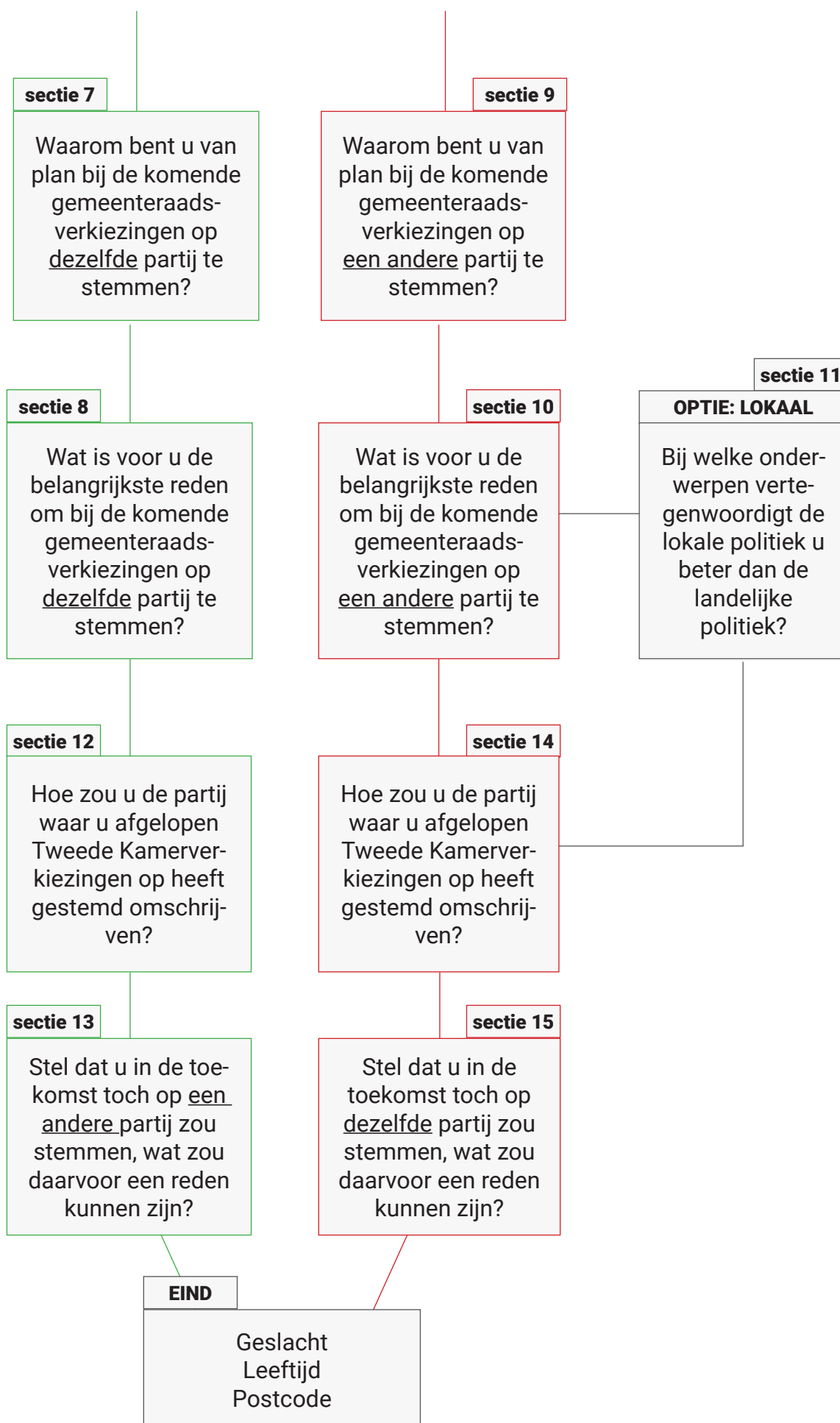
Heeft u nog aanvullingen of tips?

Nee ik heb zo snel even niks.

In dat geval hartelijk dank voor uw antwoorden!

BIJLAGE 3 | VRAGENLIJST OPZET

VRAGENLIJSTEN

= meerdere antwoorden mogelijk

0 = een antwoord mogelijk

Op welke partij heeft u bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen gestemt?

(**Bold*** = deden in 2014 in Ede mee aan de gemeenteraadsverkiezingen)

- 0 **VVD***
- 0 **PvdA***
- 0 **CDA***
- 0 **D66***
- 0 **CU***
- 0 **GroenLinks***
- 0 **SGP***
- 0 PVV
- 0 SP
- 0 PvdD
- 0 50P
- 0 VNL
- 0 DENK
- 0 Nieuwe Wegen
- 0 Vrijzinnige Partij
- 0 Ondernemerspartij
- 0 FVD
- 0 Burger Beweging
- 0 GeenPeil
- 0 Piratenpartij
- 0 Artikel 1
- 0 Niet Stemmers
- 0 Libertarische Partij
- 0 Niet Stemmers
- 0 Lokaal in de Kamer
- 0 Jezus leeft
- 0 StemNL
- 0 MenS en Spirit
- 0 Vrije Democratische Partij

U krijgt een lijst van 15 voorbeelden en thema's die belangrijk zijn voor politieke partijen. Geef per onderwerp aan of u dit meer vindt passen bij landelijke of bij lokale politieke partijen.

Thema:	Lokaal	Landelijk
De budgetten voor ontwikkelingssamenwerking moeten bepaald worden door de ...	0	0
De bevordering van gelijkheid tussen man en vrouw is een onderwerp dat het meest past bij een ...	0	0
De koopkracht van burgers is de verantwoorde- lijkheid van de ...	0	0
Immigratiebeleid is een onderwerp voor de ... Stimulerend beleid voor ondernemers moet geregeld worden door de ...	0	0
Het terugdringen van CO2 uitstoot moet door de ... geregeld worden.	0	0
De huisvesting en integratie van vluchtelingen moet bepaald worden door de ...	0	0
Subsidie voor cultuurbehoud en monumenten- zorg moeten verstrekt worden door de ...	0	0
Het terugdringen van werkloosheid is een taak van de ...	0	0
Zorgbudgetten efficiënt besteden moet gere- geld worden door de ...	0	0
Het regelen van de veiligheid op straat is de verantwoordelijkheid van de ...	0	0
De landbouwsector moet gestimuleerd worden door de ...	0	0
Subsidie voor studentenvoorzieningen moeten betaald worden door de ...	0	0
Sociale voorzieningen voor senioren moeten door de ...geregeld worden.	0	0
Er moet aandacht aan bijstandsgezinnen be- steed worden door de ...	0	0

Wat is voor u de belangrijkste reden om bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op een andere / dezelfde partij te stemmen?

- # Deze partij heeft het beste leiderschap voor Nederland
- # Deze partij richt zich op het terugdringen van de staatsschuld
- # Deze partij heeft de beste aanpak voor het klimaatprobleem
- # Deze partij maakt de beste plannen voor bevordering van mijn persoonlijke economische situatie
- # Deze partij heeft bewezen goed te kunnen regeren
- # Deze partij creëert de meeste banen en baankansen
- # Deze partij is maatschappelijk betrokken
- # Deze partij heeft de beste lijsttrekker
- # Deze partij sluit aan bij mijn geloofsovertuiging
- # Deze partij zet zich in voor ontwikkelingssamenwerking
- # Deze partij pakt immigratie op de juiste manier aan
- # Deze partij plakt de vluchtelingenstroom op een goede manier aan
- # Deze partij heeft de beste plannen voor de zorg
- # Deze partij zorgt voor veiligheid op straat
- # Deze partij heeft de beste plannen voor de landbouwsector
- # Deze partij heeft de beste plannen voor studenten
- # Deze partij zet zich in voor behoud van de lokale cultuur en monumentenzorg
- # Mijn prioriteiten liggen lokaal anders dan landelijk
- # Anders, namelijk...

BIJLAGE 4 | OVERIGE TABELLEN

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [De budgetten voor ontwikkelingssamenwerking moeten bepaald worden door de ...]

Crosstabulation

Count

		[De budgetten voor ontwikkelingssamenwerking moeten bepaald worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	72	9	81
	Nee	27	1	28
Total		99	10	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [De koopkracht van burgers is de verantwoordelijkheid van de ...] Crosstabulation

Count

		[De koopkracht van burgers is de verantwoordelijkheid van de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	65	16	81
	Nee	23	5	28
Total		88	21	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Immigratiebeleid is een onderwerp voor de ...] Crosstabulation

Count

		[Immigratiebeleid is een onderwerp voor de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	1	75	81
	Nee	1	20	28
Total		2	95	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Het terugdringen van CO2 uitstoot moet door de ... geregeld worden.] Crosstabulation

Count

		[Het terugdringen van CO2 uitstoot moet door de ... geregeld worden.]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	1	70	81
	Nee	0	23	28
Total		1	93	109

Count

		[Het terugdringen van werkloosheid is een taak van de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	64	17	81
	Nee	17	11	28
Total		81	28	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Stimulerend beleid voor ondernemers moet geregeld worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[Stimulerend beleid voor ondernemers moet geregeld worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	0	28	82
	Nee	1	8	28
Total		1	36	110

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [De huisvesting en integratie van vluchtelingen moet bepaald worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[De huisvesting en integratie van vluchtelingen moet bepaald worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	29	52	81
	Nee	8	20	28
Total		37	72	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Subsidie voor cultuurbehoud en monumentenzorg moeten verstrekt worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[Subsidie voor cultuurbehoud en monumentenzorg moeten verstrekt worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	22	60	82
	Nee	3	25	28
Total		25	85	110

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Zorgbudgetten efficiënt besteden moet geregeld worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[Zorgbudgetten efficiënt besteden moet geregeld worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	36	46	82
	Nee	10	18	28
Total		46	64	110

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [De landbouwsector moet gestimuleerd worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[De landbouwsector moet gestimuleerd worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	57	24	81
	Nee	22	6	28
Total		79	30	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Sociale voorzieningen voor senioren moeten door de ...geregeld worden.] Crosstabulation

Count

		[Sociale voorzieningen voor senioren moeten door de ... geregeld worden.]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	23	59	82
	Nee	7	21	28
Total		30	80	110

Op welke partij heeft u bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen gestemd? * Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? Crosstabulation

Count

		Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?			Total
			Ja	Nee	
Op welke partij heeft u bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen gestemd?	CDA (Christen-Democratisch Appèl)	0	9	3	12
	CU (ChristenUnie)	0	36	5	41
	D66 (Democraten 66)	0	2	2	4
	FVD (Forum voor Democratie)	0	3	3	6
	GL (GroenLinks)	0	5	4	9
	Ik heb niet gestemd	1	0	0	1
	Lokaal in de Kamer	0	1	0	1
	Niet Stemmers Partij	0	0	1	1
	PvdA (Partij van de Arbeid)	0	1	1	2
	PvdD (Partij voor de Dieren)	0	2	0	2
	PVV (Partij voor de Vrijheid)	0	2	1	3
	SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij)	0	18	4	22
	SP (Socialistische Partij)	0	2	1	3
	VVD (Volkspartij voor Vrijheid en Democratie)	0	3	1	4
	Zeg ik liever niet	0	0	2	2
Total		1	84	28	113

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Het regelen van de veiligheid op straat is de verantwoordelijkheid van de ...] Crosstabulation

Count

		[Het regelen van de veiligheid op straat is de verantwoordelijkheid van de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	25	56	81
	Nee	11	17	28
Total		36	73	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Subsidie voor studentenvoorzieningen moeten betaald worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[Subsidie voor studentenvoorzieningen moeten betaald worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	60	22	82
	Nee	18	10	28
Total		78	32	110

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [Er moet aandacht aan bijstandsgezinnen besteed worden door de ...] Crosstabulation

Count

		[Er moet aandacht aan bijstandsgezinnen besteed worden door de ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	15	67	82
	Nee	3	25	28
Total		18	92	110

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * [De bevordering van gelijkheid tussen man en vrouw is een onderwerp dat het meest past bij een ...] Crosstabulation

Count

		[De bevordering van gelijkheid tussen man en vrouw is een onderwerp dat het meest past bij een ...]		Total
		Landelijk	Lokaal	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	75	6	81
	Nee	24	4	28
Total		99	10	109

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * Waarom bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op een andere partij te stemmen? Crosstabulation

Count

		Waarom bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op een andere partij te stemmen?										Total	
		De partij doet niet mee	Deze partij is maatschappelijk betrokken	Deze partij sluit aan bij mijn geloofsovertuiging	Gaat niet stemmen	Landelijk hoeft niet meteen goed hoeft te zijn voor lokaal	Landelijke programma is beter	Lijsttrekker of bewindsleden	Mijn prioriteiten liggen lokaal anders dan landelijk	Nog niet in de lokale standpunten verdiept	Partij te weinig zichtbaar		Strategisch stemmen (partij groote)
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Nee	6	1	1	2	5	1	1	1	7	1	2	28
Total		6	1	1	2	5	1	1	1	7	1	2	28

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * Stel dat u in de toekomst toch op dezelfde partij zou stemmen, wat zou daarvoor een reden kunnen zijn? Crosstabulation

Count

		Stel dat u in de toekomst toch op dezelfde partij zou stemmen, wat zou daarvoor een reden kunnen zijn?							Total
		Als de partij op lokaal niveau mee gaat doen	Dit zou een tactische stem zijn	Geen idee	Geloofsovertuiging	Het waarmaken van beloftes	Lokaal doet meer	Verandering in standpunten	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Nee	4	1	2	2	5	1	12	27
Total		4	1	2	2	5	1	12	27

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * Stel dat u in de toekomst toch op een andere partij zou stemmen, wat zou daarvoor een reden kunnen zijn? Crosstabulation

Count

		Stel dat u in de toekomst toch op een andere partij zou stemmen, wat zou daarvoor een reden kunnen zijn?												Total
		Als de partij afwijkt van zijn christelijke natuur	Als de partij ophoudt met bestaan of intern grote problemen heeft	Dat zou een tactische stem zijn	Economisch belang	Gedrag tijdens formatie	Ik stem op basis van de lijsttrekker	Immigratiebelid	Sociale voorzieningen worden niet op peil gehouden	Stemgedrag van de landelijke partij in de EU	Verandering in standpunten	Verandering van mijn eigen overtuigingen	Vertrouwen geschonden, verandering in normen en waarden	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	0	9	11	3	1	1	2	6	1	20	4	25	84
	Nee	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Total		3	9	11	3	1	1	2	6	1	20	4	25	87

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * Bij welke onderwerpen vertegenwoordigt de lokale politiek u beter dan de landelijke politiek? Crosstabulation

Count

		Bij welke onderwerpen vertegenwoordigt de lokale politiek u beter dan de landelijke politiek?																			
		Alle	Bijstandsuitkeringen en subsidies	Cultuur	Duurzaamheid + Lokale economie	Klimaat & Milieu + lokale ondernemers regelingen	Lokale economie (baanansen, winkelpopen en gstden e.d.)	Nog niet in de lokale standpunten verdiept	Persoonlijk inkomen	Sociaal domein, lokale economie, lokale investeringen, b	Studentenvoorzieningen	Studentenvoorzieningen + immigratie + armoedebestrijding	Studentenvoorzieningen + sport + cultuur	Studentenvoorzieningen + zorg	Veiligheid + Lokale economie	Veiligheid + persoonlijk inkomen	Zondag Rustdag	Zorg	Zorg + immigratie + Lokale economie	Zorg + Lokale economie	Total
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Nee	1	2	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	24
Total		1	2	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	24

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * Wat is voor u de belangrijkste reden om bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen? Crosstabulation

Count

		Wat is voor u de belangrijkste reden om bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen?															
		Deze partij heeft bewezen goed te kunnen regeren	Deze partij heeft de beste aanpak voor het klimaatprobleem	Deze partij heeft de beste lijsttrekker	Deze partij heeft de beste plannen voor de landbouwsector	Deze partij heeft de beste plannen voor de zorg	Deze partij heeft het beste leiderschap voor Nederland	Deze partij is maatschappelijk betrokken	Deze partij maakt de beste plannen voor bevordering van mijn persoonlijke economische situatie	Deze partij pakt immigratie op de juiste manier aan	Deze partij plakt de vluchtelingen stroom op een goede manier aan	Deze partij sluit aan bij mijn geloofsovertuiging	Lokale democratie	Meer macht naar burger	Partij komt met concrete oplossingen	Ziet geen alternatief	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Ja	3	8	1	2	1	8	14	2	1	2	38		1	1	1	
Total		3	8	1	2	1	8	14	2	1	2	38	1	1	1	1	84

Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? * Bij welke onderwerpen vertegenwoordigt de lokale politiek u beter dan de landelijke politiek? Crosstabulation

Count

Deen		Bij welke onderwerpen vertegenwoordigt de lokale politiek u beter dan de landelijke politiek?																		Total
		Alle	Bijstandsuitkeringen en subsidies	Cultuur	Duurzaamheid + Lokale economie	Klimaat & Milieu + lokale ondernemers regelingen	Lokale economie (baanansen, winkelpopen en gstden e.d.)	Nog niet in de lokale standpunten verdiept	Persoonlijk inkomen	Sociaal domein, lokale economie, lokale investeringen, b	Studentenvoorzieningen	Studentenvoorzieningen + immigratie + armoedebestrijding	Studentenvoorzieningen + sport + cultuur	Studentenvoorzieningen + zorg	Veiligheid + Lokale economie	Veiligheid + persoonlijk inkomen	Zondag Rustdag	Zorg	Zorg + immigratie + Lokale economie	
Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezing en op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?	Nee	1	2	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	24
		1	2	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	24

Bij welke onderwerpen vertegenwoordigt de lokale politiek u beter dan de landelijke politiek?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Alle	1	,8	4,0	4,0
	Bijstandsuitkeringen en subsidies	2	1,7	8,0	12,0
	Cultuur	1	,8	4,0	16,0
	Duurzaamheid + Lokale economie	1	,8	4,0	20,0
	Klimaat & Mileu + lokale ondernemersregelingen	1	,8	4,0	24,0
	Lokale economie (baankansen, winkelopeningstijden e. d.)	1	,8	4,0	28,0
	Nog niet in de lokale standpunten verdiept	6	5,0	24,0	52,0
	Persoonlijk inkomen	1	,8	4,0	56,0
	Sociaal domein, lokale economie, lokale investeringen, b	1	,8	4,0	60,0
	Studentenvoorzieningen	1	,8	4,0	64,0
	Studentenvoorzieningen + immigratie + armoedebestrijding	1	,8	4,0	68,0
	Studentenvoorzieningen + sport + cultuur	1	,8	4,0	72,0
	Studentenvoorzieningen + zorg	1	,8	4,0	76,0
	Veiligheid + Lokale economie	1	,8	4,0	80,0
	Veiligheid + persoonlijk inkomen	1	,8	4,0	84,0
	Zondag Rustdag	1	,8	4,0	88,0
	Zorg	1	,8	4,0	92,0
	Zorg + immigratie + Lokale economie	1	,8	4,0	96,0
	Zorg + Lokale economie	1	,8	4,0	100,0
	Total	25	21,0	100,0	
Missing	9999	94	79,0		
Total		119	100,0		

Wat is uw leeftijd? ^ Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen? Crosstabulation

Count

		Bent u van plan bij de komende gemeenteraadsverkiezingen op dezelfde partij te stemmen als bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezingen?		Total
		Ja	Nee	
Wat is uw leeftijd?	20-30	61	24	85
	31-40	1	0	1
	41-50	7	0	7
	51-60	2	1	3
	61-70	1	0	1
	71-80	1	0	1
	Jonger dan 20	11	3	14
Total		84	28	112

Wat zijn de vier cijfers van uw postcode? ^ Ligt deze postcode in Ede Crosstabulation

Count

		Ligt deze postcode in Ede		Total
		ja	nee	
Wat zijn de vier cijfers van uw postcode?	2134	0	2	2
	2221	0	1	1
	2321	0	1	1
	2324	0	1	1
	2411	0	1	1
	2611	0	1	1
	2806	0	1	1
	2931	0	1	1
	2981	0	1	1
	2983	0	2	2
	2992	0	7	7
	2993	0	1	1
	3011	0	1	1
	3235	0	1	1
	3264	0	1	1
	3335	0	1	1
	3343	0	1	1
	3351	0	1	1
	3352	0	1	1
	3481	0	1	1
	3500	0	1	1
	3526	0	1	1
	3572	0	1	1
	3771	0	1	1
	3817	0	1	1
	3831	0	1	1
	3862	0	2	2
	3901	0	1	1
	3903	0	1	1
	3905	0	2	2
	3906	0	1	1
	3911	0	1	1
	4707	0	1	1
	5311	0	1	1
	6524	0	1	1
	6681	0	1	1
	6711	8	0	8
	6712	3	0	3
	6713	6	0	6
	6714	3	0	3
	6715	2	0	2
	6716	2	0	2
	6717	7	1	8
	6718	2	0	2
	6721	6	0	6
	6741	0	2	2
	6771	0	2	2
	6836	0	1	1
	6981	0	1	1
	7205	0	1	1
	7207	0	1	1
	7312	0	1	1
	7391	0	7	7
	7413	0	1	1
	7514	0	1	1
	8043	0	1	1
Total		39	66	105

BEDANKT VOOR HET LEZEN.

Informatie

In opdracht van CDA-fractie Ede
Christelijke Hogeschool Ede
Juni 2017, Ede (gld)

Niels van Velde

t. +31 6 20140092
e. info@nielsvanvelde.nl
w. www.nielsvanvelde.nl

Lennard van Bokhoven

t. +31 6 31259183
e. lpvbokhoven@student.che.nl